

DİLENCİLİK KABAHATI^(*)

Dr. Öğr. Üyesi Emin KOÇ^(**)

ÖZET

Dilencilik kadim bir meslektir. Tarihsel süreç içerisinde karşılıksız edim elde etmek birçok dönemde toplumsal düzeni bozucu bir eylem olarak görülmemiştir. Dilencilik istisnaları olsa da günümüzde hukuk sistemlerinde toplumsal düzene aykırı bir faaliyet olarak düzenlenmiştir. Bu tercih sosyolojiden beslenmekte ve toplumsal düzene etkisine göre farklılaşabilmektedir. Bazı hukuk sistemleri bu eylemi serbest bırakırken bazı hukuk sistemleri suç, bazı hukuk sistemleri ise kabahat olarak düzenlemeyi tercih etmiştir. Bizim hukuk sistemimiz dilenciligi bir kabahat, dilendirmeyi (çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanmak) ise suç olarak düzenlemiştir. Bu tercihin bir yansıması olarak dilencilik Kabahatler Kanunu'nda düzenlenmiş ve kabahatlerin hukuki rejimine tâbi kılınmıştır. Kabahatlerin karşılığında öngörülen idari yaptırımlar ise idari işlem niteliğindedir. Kabahatler Kanunu, dilencilik ile hukuki esasların belirlenmesinde birçok konuda Türk Ceza Kanunu'na göndermede bulunmaktadır. Bu nedenle kabahatlerin hukuki rejiminin belirlenmesinde Türk ceza hukuku hükümleri uygulama alanı bulmaktadır. Özellikle hukuka uygunluk nedenleri ve kusurluluğu etkileyen haller Türk ceza hukuku hükümlerine göre belirlenmektedir. Ancak birçok husus doğrudan Kabahatler Kanunu'nda düzenlenmediği için uygulamada sorunlarla karşılaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Dilencilik, Kabahat, Yaptırım, Kolluk, İdari İşlem.

^(*) DOI: 10.33432/ybuhukuk.1243443 - **Geliş Tarihi:** 27.01.2023 - **Kabul Tarihi:** 01.06.2023.

^(**) Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Hukuk Bilimleri Anabilim Dalı, İzmir-Türkiye,

E-posta: emin.koc@deu.edu.tr; **Orcid Id:** <https://orcid.org/0000-0001-8208-8429>.

THE MISDEMEANOR OF BEGGING

ABSTRACT

Begging is an ancient occupation. Although there are exceptions today, begging is regulated as an activity against the social order in legal systems. This preference is fed by sociology and may differ according to its effects on the social order. While some legal systems allow this act, some legal systems may prefer to regulate it as a crime and some legal systems as a misdemeanor. In our legal system, begging is a misdemeanor and making someone beg (using children as a tool in begging) is a crime. As a reflection of this preference, begging has been regulated in the Misdemeanor Law and has been subjected to the legal regime of misdemeanors. Administrative sanctions foreseen in return for misdemeanors are in the nature of administrative action. The Law on Misdemeanors in determining legal principles with begging makes reference to the Turkish Penal Code on some issues. For this reason, Turkish criminal law principles find an area of application in determining the legal regime of misdemeanors. In particular, the reasons for compliance with the law and the circumstances affecting the culpability are interpreted according to the principles of Turkish Criminal Law. However, since many issues are not regulated directly in the Misdemeanor Law, problems are encountered in practice. For this reason, it is necessary to make necessary arrangements regarding misdemeanors, taking into account the problems in practice.

Keywords

Begging, Misdemeanor, Sanction, Law enforcement, Administrative Action.

GİRİŞ

Dilencilik insanlık tarihi kadar eski bir meslek ve alışkanlıktır. Çünkü dilencilik mutlak ihtiyaç duyulan bir değer/menfaat karşılığı olmaksızın salt bir alışkanlık olarak da yapılmaktadır. Dilencilüğün kökeninde sosyal -ekonomik faktörler etkilidir¹. Günümüzde dilencilik, istisnalar olmakla birlikte birçok hukuk düzeninde farklı düzlemlerde kamu düzenini bozan bir eylem olarak kabul edilmiş ve yaptırıma bağlanmıştır². Bizim hukukumuzda da suç olmaktan çıkarma eğiliminin bir örneği olarak dilencilik, suç olmaktan çıkarılmış ve idari para cezası öngörülen bir kabahat olarak düzenlenmiştir. Dünyada siyasi kargaşalar, savaşlar nedeniyle göçler artmış ve bu artışa koşut içsel faktörlerin de etkisiyle dilencilik kamu düzenini bozan yaygın bir ihlal haline gelmiştir. Ülkemizde de özellikle Suriye iç savaşı ile birlikte yoğun bir göç dalgası yaşanmış ve bu göç dalgasının dilencilik kabahatinin yaygınlaşmasına ciddi etkisi olmuştur.

Bu çalışmada dilencilik kabahatinin idare hukuku açısından hukuki rejimi ve bu kabahatten dolayı sorumluluğun esasları, Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen hukuka uygunluk nedenleri ve kusurluğu kaldıran hallerin dilencilik kabahati açısından uygulanabilirliği ve dilencilik kabahati sonucu öngörülen idari yaptırımlar incelenmeye çalışılmıştır.

I. GENEL OLARAK

A. DİLENCİLİK KAVRAMI

Dilencilik, kişilerin manevi duyguları istismar ederek ihtiyaçlarını karşılamak veya “bir davranış kalıbı” olarak başkalarından para veya başka bir ekonomik değeri talep etmek olarak tanımlanabilir³. Dilenci ise bu çerçevede bir yarar

¹ **Gündüz, Olgun** (2020) “Toplumda Dilencilik Olgusu ve Dilenci Tipi”, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, S:49, s.861 vd. <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1453732>> s.e.t. 13.12.2022.

² Bkz. **Çelik, Elif** (2022) “Dilencilik Sorusu ve Dilencilik Yasaklarını İnsan Haklarıyla Ele Almak: Lacatus v. İsviçre Kararının Uyandırdıkları”, YÜHFD, C:XIX, S:1, s.93-127.

³ Bkz. **Vatandaş, Celalettin** (1999) “Dilenciler ve Dilencilik (Sosyolojik Bir Araştırma)”, Journal of Religious Ethics, C:27, S:2, s.170 vd. <<https://sbd.aku.edu.tr/IV1/15CelalettinVatan>>

talep eden kişidir. Dilencilik en kadim mesleklerden birisidir ve bu bağlamda dilencililiğin sosyal ve ekonomik birçok nedeni bulunmaktadır⁴. Ayrıca dilencililiğin yaşa, ihtiyaç nedenine, fiziksel duruma vb. sebeplere dayalı birçok türü bulunmaktadır⁵. Dilencilik amacıyla kişinin kendisini acındırması ve manevi duyguları istismar etmesi çok çeşitli şekillerde olabilir. Bu bazen karşılıksız bir menfaat talep etme şeklinde olabileceği gibi bazen de zoraki bir şey satmak, cam silmek, dua okumak gibi görünürde bir edimin karşılığı olarak da talep edilebilir⁶. Ancak bu edim aslında elde edilen menfaatin karşılığı olmaktan öte dilencililiği perdelemek amacıyla yerine getirilmektedir. Uygulamada da en çok karşılaşılan örnek olarak kâğıt mendil satıcılığında olduğu gibi dilencilik kabahatinden ve yaptırımından kaçınmak amacıyla seyyar satıcı gibi davranıldığı görülmektedir⁷. Dilencililiğin oluşabilmesi için menfaate gerçekten ihtiyaç duyulup duyulmaması kurucu bir unsur değildir. Ancak bir vakıa olarak bu yardıma gerçekten ihtiyaç duyulduğu haller (ekmek, süt istemek gibi) de olabilmektedir.

Dilencilik kabahati 5326 sayılı Kabahatler Kanunu (KK) ile tanımlanmıştır. Her ne kadar dilencilik sözlük anlamı ile tanımlanabilirse de yaptırım öngörülen bir ihlal olarak sınırının, kapsamının, tipiklik unsurunun daha iyi anlaşılabilir olması adına Kanun ile tanımlanması daha yerinde olurdu. Dilencilik fiilinin bir ihlal olarak düzenlenmesi, kamu düzenini koruma amacı taşımaktadır. Kabahatler Kanunu'nun 1. maddesi ile “toplum düzenini, genel ahlâkı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni korumak” Kanun'un amacı olarak

---

das.pdf> s.e.t. 07.10.2021; **Gündüz**, <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1453732>> s.e.t. 13.12.2022.

⁴ Detaylı bilgi için bkz. **Birtek, Fatih** (2014) “Dilencilik Suçu, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi” C:5, S:2, s.122-132, <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/208327>> s.e.t. 08.10.2022.

⁵ **Özer, Yunus Emre/Yontar, İbrahim Güray** (2013) “Kent Güvenliğini Tehdit Eden Bir Unsur Olarak Dilencilik”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C:12, S:43, s.241 vd. <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/70432>> s.e.t. 08.10.2022.

⁶ Bkz. **Birtek**, s.132-138; **Köprülü, Timuçin** (2017) “Dilencilik Suçu ve Kabahati” Av. Teoman Ergül'e Armağan, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, s.73-75.

⁷ Bkz. Ashıcan Kalfa Topateş ile Söyleşi, “Dilencilere verilecek 10 dakikası olanlara: Neden dilemiyor, ne hissediyor, ne kazanıyorlar?” <<https://t24.com.tr/haber/dilenciler,320171>> s.e.t. 30.05.2023.

düzenlenmiştir. Bu çerçevede dilencilik kabahati sonucu idari yaptırım kararı, idari işlem teorisi açısından ancak kamu yararına yönelmek zorundadır.

Sosyal devlet ilkesi ve dilenciliğin bir kabahat olarak düzenlemesi (yasaklanması ve bir yaptırıma bağlanmasının kökeni) birçok açıdan ele alınabilir ve eleştirilebilir. Çünkü dilenciliğin *-bir alışkanlık biçimi olarak değil de-* gerçekten ihtiyaç duyulması ve bu ihtiyaçların başka türlü karşılanamaması durumunda yaptırıma tâbi kılması sosyal devlet ilkesinin gerekleri ile eleştirilebilir. Çünkü sosyal bir devlette bireylerin temel insani ihtiyaçlarını karşılamak, insan onuruna yakışacak hayat standardı sunmak idarenin görevidir. Özellikle gerçekten ihtiyaç duyulması ile dilenciliğin yapılması ve bunun sonucu elde edilen menfaatin veya parasal değerın kişilerin kendi iradeleri ile fiziki veya vicdani bir baskı olmadan bir değer olarak dilenciye sunmaları durumunda dilenciliğin yaptırıma bağlanmasının izahı güçleşmektedir.

Bu konuda yakın zamanda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen *Lacatus v. İsviçre* kararı⁸ konunun sosyal boyutuna işaret etmesi bakımından önemlidir⁹. Karara konu olan olayda; dilencilik nedeniyle yaptırıma maruz kalan başvuru aşırı yoksul bir aileden gelmekte, işi bulunmamakta ve sosyal yardım almamaktadır. Ayrıca bu kişi okuryazar da değildir. Mahkeme, bu şekilde zor şartlarda yaşayan kişinin dilenerek hayatta kalmasını onun için bir kendini ifade etme yöntemi olarak kabul etmiştir. Mahkeme'ye göre, dilenmek onun için zor durumunu açıklama ve temel ihtiyaçlarını karşılama biçimidir. Bu nedenlerle mahkeme iç hukukta dilencilikten dolayı alınan cezanın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin özel hayat ve aile hayatına saygı hakkı başlığını taşıyan 8. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Bu karar dilencilik olgusunun tartışmaya açık/spekülatif birçok boyutuna işaret etmektedir. Olgunun sosyolojik, iktisadi ve insan hakları başta olmak üzere birçok boyutu bulunmaktadır. Bu çerçevede 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda "çalışmaya muktedir olduğu

⁸ *Lacatus v. İsviçre*, Başvuru No. 14065/15, K.T.: 19.01.2021, Türkçe özet için bkz. <<https://anayasagundemi.com/2021/02/05/ihamin-lacatus-v-ivricre-kararinin-ozet-cevirisi-isi-ve-sosyal-guvencesi-olmayan-hayatini-idame-ettirebilmek-icin-dilenmek-zorunda-olan-basvurucuya-kamusal-alanda-dilendigi-icin-c/>> s.e.t. 13.04.2023. Fransızca orijinal için bkz. <<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207377>> s.e.t. 13.04.2023.

⁹ Detaylı değerlendirmeler için bkz. **Çelik**, s.93-127.

halde dilencilik yapma” eyleminin suç olarak düzenlendiğini hatırlatmak gerekir. Kabahatler Kanunu’nda bu yönde bir şart bulunmamaktadır. Çalışmaya muktedir olup olmamak kabahatler açısından bir ölçüt değildir. Ancak konunun sosyal boyutu dikkate alınırca çalışmaya muktedir olup olmama ölçütünün kabahatler açısından da düzenlenmesi tartışılabilir.

B. SUÇ VE KABAHAHAT AYRIMI: DİLENCİLİK KABAHAHATI VE DİLENCİLİK SUÇU

Kabahatler Kanunu ile kabahat tanımlanmıştır: “kabahat deyiminden; kanununun, karşılığında idarî yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık anlaşılır”(m.2)¹⁰. Kanun’da kabahat bir haksızlık olarak tanımlanmıştır. Madde gerekçesinde de vurgulandığı üzere bir haksızlığın kabahat yani idari düzeni bozucu bir fiil veya suç olarak düzenlemesi izlenen suç politikası ile ilgilidir¹¹. İzlenen suç politikasında ise düzen bozucu fiiller arasında bir ayırım yapma, daha basit, daha az haksızlık içeren fiillerin ceza hukukunun alanından çıkarılarak idari ihlal olarak düzenleme ve idari süreç sonucu yaptırıma bağlama isteği kendini göstermektedir¹². Uzun bir sürecin sonunda Avrupa Ülkeleri’nde ve de bizim hukukumuzda düzeni bozucu basit fiiller suç olmaktan çıkarılmıştır. Hukuk düzeninde bazı fiillerin suç olmaktan çıkarılıp kabahat haline getirilmesinde ya da yaptırıma tâbi olmayan serbest bir fiil olarak düzenlenmesi tamamen izlenen suç/yaptırım politikası ile ilgilidir. Konumuz olan dilencilik kabahatinde de farklı hukuk sistemlerinin farklı tercihleri olabilmektedir¹³.

¹⁰ Kabahat sözlükte ise “Uygunsuz hareket, çirkin, yakışsız davranış, suç, kusur, töhmet” olarak tanımlanmaktadır. <<https://sozluk.gov.tr/>> s.e.t. 05.11.2022.

¹¹ Madde gerekçesi için bkz. **İnan, Atilla/Demir, İbrahim** (2014), Açıklamalar - İctihatlar ve Madde Gerekçeleri- Kabahatler Kanunu, Ankara, Türkiye Belediyeler Birliği Yayını, s.160-161.

¹² Bu konuda bkz. **Artuk, Mehmet Emin** (2006) “Ceza Kanununun Suç Siyaseti Bilimi Açısından Değerlendirilmesi”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:3, S:1, s.3 vd. <<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/hebb/files/dsp.php?fn=makale-mehmeteminartuk-1.htm&kw=dilencilik&cr=hebb#fm>> s.e.t. 29.11.2022.

¹³ Örnekler için bkz. **Doğan, Oğuz Kaan** (2022) “Dilenmek Bir İnsan Hakkı mıdır? İfade Özgürlüğü Kapsamında Karşılaştırmalı Bir Çalışma”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S:71, C:2, s.885-910 <<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/hebb/files/dsp.php?fn=makale-oguzkaandogan-1.htm&kw=dilencilik&cr=hebb#fm>> s.e.t.30.11.2022; **Çelik**, s.93-127.

Türk Hukuku'nda dilencilik (dilenme) idari düzeni bozucu bir fiil olarak görülmüş, dilencilikte çocukları araç olarak kullanmak (dilendirme) ise suç olarak düzenlenmiştir. 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda suçlar; cürümler ve kabahatler olmak üzere ikiye ayrılmaktaydı. Bu dönemde hem dilencilik hem de dilencilikte araç olarak kullanma ayrı birer suç olarak düzenlenmişti¹⁴. Kabahatleri suç olmaktan çıkarma eğiliminin bir sonucu birçok kabahat 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile suç olarak düzenlenmekten vazgeçilmiş ve ayrı bir kanun (Kabahatler Kanunu) ile idari düzeni bozucu haksızlık, yani kabahat olarak düzenlenmiştir¹⁵. Ancak Kabahatlerden dolayı sorumluluğun esasları, hukuka uygunluk nedenleri, kusurluğu ortadan kaldıran haller, zaman ve yer bakımından uygulama kuralları gibi hususlarda Kabahatler Kanunu, Türk Ceza Kanunu'na göndermede bulunmaktadır. Çünkü Kabahatler Kanunu düzenlenirken olabildiğince ceza hukuku ilkeleri ve kurumları esas alınmıştır¹⁶.

Yeni duruma göre dilencilığe ilişkin hem bir suç hem de bir kabahat düzenlenmekte; böylece izlenen suç politikasında doğrudan dilencilüğün haksızlık içeriği ile başkalarını araç olarak kullanarak dilendirme fiilinin haksızlık içeriği arasında bir ayırım yapılmak istenmektedir. Kanun koyucunun tercihine göre dilenmenin, dilendirme suçuna göre kamusal hayatta daha az haksızlık yaratacağı düşünülmektedir. Ancak dilencilik kabahatini suç olmaktan çıkarıp idari para cezasına tâbi kılmak, bu türden kabahatlerin yaygınlaşmasına da neden olabilir. Çünkü kabahat ile suç arasındaki caydırıcılık etkisi birbirinden farklıdır. Kabahat ve suç ayırımının bir sonucu olarak yaptırım farklılıkları da karşımıza

---

¹⁴ Mülga Kanun'un 544. maddesi ile dilencilik suçu düzenlenmişti: “Her kim, çalışmaya muktedir olduğu halde dilencilik ederken tutulursa bir haftadan bir aya kadar hafif hapis cezasıyla cezalandırılır.” Aynı Kanun'un 545. maddesinde dilendirme suçu düzenlenmiştir: “Her kim, 15 yaşından aşağı çocukları toplayıp dilencilik ettirir veya velayet ve vesayeti altında bulunan yahut kendisinin muhafazası ve nezaretine tevdi olunan 15 yaşından aşağı bir küçüğün dilenmesine veya bir kimsenin o küçüğü dilencilikte kullanmasına müsaade ederse üç aydan aşığı olmamak üzere hafif hapis ve 100 liradan aşığı olmamak üzere hafif para cezasıyla cezalandırılır”. Bu düzenlemelerin değerlendirilmesi için bkz. **Köprülü**, s.649-678.

¹⁵ Bkz. **Öztürk, Bahri/Erdem, Mustafa Ruhan** (2019) Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s.27.

¹⁶ Bkz. **Ulusoy, Ali** (2013) İdari Yaptırımlar, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s.48-130.

çıkılmaktadır. Bu yaptırım farklılığının nedeni de idari ve cezai yaptırımlarının amaç farklılığından kaynaklanmaktadır.

İdari yaptırımlar, bir hukuk kuralının uyulmaması durumunda bu uymamanın karşılığı olarak idarece verilen tepkidir. İdare tarafından verilen tepkinin amacı sosyal düzeni, toplum disiplinini korumaktır¹⁷. İdari yaptırımların gerekliliği de bu noktada ortaya çıkar. İdare kamu hizmetlerini yerine getirmek, kamu güvenliğini sağlamak adına idari yaptırım uygulama yoluna gidecektir. Ceza yaptırımları ise daha genel anlamda sosyal düzenin ana hatlarını korur. Denilebilir ki idari yaptırımlar bu ana hatlar arasındaki boşlukları doldurur¹⁸. Çünkü ceza yaptırımları esas olarak daha ağır ihlallerde, idari yaptırımlar ise sosyal düzen içindeki daha özel bir alan olarak idari düzenin korunmasında ortaya çıkmaktadır¹⁹. Bu ölçütün esas olarak kabul edilebilir nitelikte olduğunu bu bağlamda suç (ceza) ve idari ihlal (idari yaptırım) nitelemesinin sosyolojik yapıdan bağımsız olamayacağını ifade etmek gerekir. Ancak her iki yaptırım türünün konusu da hukuka aykırılıklardır.

Kabahatleri suç olmaktan çıkarma eğiliminin²⁰ bir sonucu olarak dilencilik kabahati Türk Ceza Kanunu'nda değil, Kabahatler Kanunu ile kabahat olarak düzenlenmiştir. 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda "çalışmaya muktedir olduğu halde dilencilik yapma" eylemi suç olarak düzenlenmişti. Ancak Kabahatler Kanunu'nda bu yönde bir şart bulunmamaktadır²¹. Çalışmaya muktedir olup olmamak bir ölçüt olmaktan çıkarılmış, fiziken ve ruhen gerçekten çalışa-

¹⁷ **Günday, Metin** (2013) *İdare Hukuku*, Ankara, İmaj Yayıncılık, s.215; **Gölcüklü, Feyyaz** (1963) "İdari Ceza Hukuku ve Anlamı" *Siyasi Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C:18, S:2, s.131.

¹⁸ **Oğurlu, Yücel** (2001) *İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Korunma*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s.48.

¹⁹ **Günday**, s.216.

²⁰ Detaylı bilgi için bkz. **Mahmutoglu, Fatih Selami** (1995) *Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi ve Düzene Aykırılıklar Hukukunda (İdari Ceza Hukukunda) Yaptırım Rejimi*, İstanbul, Kazancı Yayıncılık, s.1 vd.; **Bayraktar, Köksal** (1984) "Ceza Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma Akımı" *İÜHFİM*, C:50, S:1, s.197-212; **Karagülmez, Ali** (2005) *Suç Olmaktan Çıkarma- İdari Para Cezaları- Açıklamalı Kabahatler Kanunu*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s.27-30.

²¹ **Güçlü, Yaşar** (2020) *İdari Para Cezaları ve Diğer İdari Yaptırımlar*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, <<https://www.surelikitap.com/tr>> s.e.t.30.11.2022, (çevrimiçi sürüm, s.410).

mayacaklar olanlar bakımından da kabahat düzenlenmiştir. Bu ölçüt dilencilik kabahati açısından da muhafaza edilseydi herhangi bir iş veya mesleği yapamayacak durumda olanlar için dilencilik kabahatinin işlendiğinden bahsedilemeyecekti. Bu ise özellikle yaşlıların dilencilik yaptığı dikkate alınırsa kabahat ile korunmak istenen sosyal düzeninin korunmasına engel olacaktı.

Türk Ceza Kanunu ile ise “dilencilik” suçu düzenlenmiştir. Madde başlığı ile içeriğin çok uyumlu olmadığını ifade etmek gerekir²². Madde başlığı dilencilik fiilinin cezalandırılacağı izlenimini yaratmaktadır. Ancak madde ile cezalandırılan şey “çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanmak”tır (m.229). Bu nedenle dilencilik yapılması ile dilencilikte araç olarak kullanma iki farklı fiil olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Ceza Kanunu ile düzenlenen suç daha çok “dilendirme”²³ terimi ile ifade edilebilir²⁴.

Dilencilikte araç olarak kullanma yani dilencilik yaptırılması suçu Türk Ceza Kanunu’nun genel ahlaka karşı suçlar başlığı altında düzenlenmiştir (m.229). Bu suç ile çocuklar ile beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimselerin dilencilikte araç olarak kullanılmasının önlenmesi amaçlanmıştır. Madde ile sadece çocuklar değil, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek kişilerin araç olarak kullanılması da düzenlenmiştir. Özellikle ruhi veya bedeni bir engeli olanlar açısından bu suçun oluşması söz konusu olabilecektir.

Kabahatler Kanunu ile ise madde gerekçesinde de ifade edildiği üzere başkalarının merhamet ve acıma duygularının istismarı engellenmek istenmektedir. Ayrıca dilenme kabahatinde failin bireylerin manevi duygularını istismar etmek amacıyla yanıltıcı eylemlerde bulunması bağımsız suçların oluşmasına neden

---

²² Köprülü, s.653.

²³ Birtek, s.124.

²⁴ Kabahatler Kanunu’nda dilencilik kabahati madde gerekçesinde bu husus vurgulanmıştır: “Çocukların, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimselerin dilencilikte araç olarak kullanılması fiili, ceza hukuku bakımından suç olarak düzenlenmiştir”(m.33 gerekçesi).

olabilir. Mülki amirlikten, muhtarlıktan veya ilgili idareden durumunu gösteren bir belge aldığını iddia eden ve bu sahte belgeler ile dilencilik yapanların dilencilik haricinde evrakta sahtecilik gibi suçlardan sorumluluğu söz konusu olabilecektir.

Dilencilik kabahatinin kişileri acındırmak maksadıyla yanıltıcı fiiller ile işlenmesi dolandırıcılık suçunu da oluşturabilir. Dilencilik kabahatinin oluşması için kişinin fiziki veya psikolojik bir eksikliğin olması zorunlu değildir. Ancak dilencilik kabahatinde fail insanları yanıltarak gerçek olmayacak şekilde fiziken sakat, ruhen yardıma ihtiyacı varmış gibi kendini göstermesi mümkündür. Bu durumda fail hileli davranışta bulunarak başkalarını aldatıp yarar sağlayacaktır. Fail hileli davranışlarını doğrudan bedeni ile gösterebileceği gibi bunları destekleyecek şekilde sağlık raporları ve röntgen görüntüleri gibi materyallerle de destekleyebilir. Bu şekilde hileli hareketler ile yarar sağlama durumunda dolandırıcılık suçunun oluşup oluşmayacağı değerlendirilecektir²⁵. Çünkü Türk Ceza Kanunu m.157 gereği; “Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası verilir”. Ancak dolandırıcılık suçunun oluşabilmesi için hileli davranışlar sonunda bir yarar sağlanması gerekmektedir²⁶. Bu durumda sadece suçtan dolayı cezai sorumluluk esastır.

Dilencilik kabahati dilendirme suçu haricinde farklı suçların işlenmesine de neden olabilir. Örneğin fiil dilendirme niteliğinde olmayıp kötü muamele suçu (TCK, m.232) kapsamında kalabilir²⁷. Ya da dilendirme maksadıyla insan tedarik edilmesi insan ticareti suçunu (TCK, m.80)²⁸ oluşturabilir. Bu durumlarda ise somut durum özelinde değerlendirme yapmak gerekmele birlikte kural olarak her fiilin bağımsız suç oluşturması ilkesi gereği cezai sorumluluk tespit edilmelidir.

²⁵ Eker-Kazancı, Behiye/Zeyrek, İlker (2019) “TCK’da Dolandırıcılık Suçu” D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C:21, Özel Sayı, s.578-579; Bkz. Köprülü, s.666-667.

²⁶ Eker-Kazancı/Zeyrek, s.578-579.

²⁷ Bkz. Köprülü, s.664-665.

²⁸ Bkz. Köprülü, s.665-666.

Bazı durumlarda da -dilencilik kabahati için sadece para cezası öngörüldüğü için- dilencilik suçunu (dilendirme) perdelemek için görünürde dilencilik kabahati de işleniyor olabilir. Örneğin bir kişi başka bir kişinin dilendirilmesini perdelemek için dilencilik yapıyor ya da öyle görünüyor olabilir. Bu durumda somut olay özelinde koşullar dikkate alınarak hem dilencilikten hem de dilendirmekten yaptırım uygulamak gerekir.

II. DİLENCİLİK KABAHAHATİNDEN DOLAYI SORUMLULUĞUN ESASLARI

A. FAİL VE FİİL

Fail, kanunda unsurları tanımlanan kabahat fiilini işleyen kişidir²⁹. Dilencilik kabahati herkes tarafından işlenebilir. Kanun'da da “dilencilik yapan kişiye” ifadesinin tercih edilmesi kabahatin herkes tarafından işlenebildiğinin bir göstergesidir. Kabahatin işlenebilmesi için kanun koyucu özel bir şart getirmemiştir. Özgü bir kabahat değildir. Bu nedenle “herkes tarafından işlenebilen kabahat” niteliğindedir³⁰. Ayrıca dilencilik yapan kişinin ekonomik, fiziki veya psikolojik durumu kabahatin gerçekleşmesi bakımından önemli değildir³¹.

Dilencilik kabahatinin tespiti ve para cezası uygulaması esnasında failin yabancı olduğunun tespit edilmesi durumunda derhal emniyet birimlerine haber verilir ve söz konusu kişiler teslim edilir³². Duruma göre ilgili kişilerin kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehdit oluşturduğu tespit edilirse 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu gereğince sınır dışı edilmeleri de söz konusu olabilir (m.54/1-d).

²⁹ **Akbulut, Berrin** (2018) Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Adalet Yayınevi, s.362 vd.

³⁰ **Girgin, Kaan** (2020) “Kabahat ve Suç Ayrımı”, (Yüksek Lisans), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.70.

³¹ **Çağlayan, Ramazan** (2006) İdari Yaptırımlar Hukuku (Kabahatler Kanunu ve Yorumu), Ankara, Asil Yayınevi, s.205.

³² Uygulamada da bu operasyonlara İl Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesi, Çocuk Şubesi ve İl Göç İdaresi Müdürlüğü ekiplerinin katıldığı da gözlenmektedir. Bkz. <<https://samsun.bel.tr/haberler/zabitanan-dilenci-operasyonu>> s.e.t. 30.05.2023.

Fail başlığı bağlamında hatırlatmak gerekir ki Anayasa (m.38) ve Türk Ceza Kanunu (m.20/1) ile düzenlenen şahsilik ilkesi³³ kabahatler için de geçerlidir.

Tipiklik, fiilin kanuni unsura uygun olmasını ifade eder. Kanunda tanımlanan fiil unsuru ile somut hareket arasındaki örtüşmedir³⁴. Ceza hukukunda olduğu gibi kabahatler hukukunda da sorumluluğun doğabilmesi için fiilin gerçekleşmesi gerekmektedir. Fiil gerçekleştirmediği takdirde sorumluluğun doğması mümkün olmayacağı için fail, mağdur, netice vb. hususların incelenmesine gerek kalmayacaktır.

Kabahatler Kanunu dilencilik fiilinin tanımına yer vermemiştir. Bunun haricinde de dilencilik tanımı mevzuatımızda yapılmamıştır³⁵. Kabahatler Kanunu madde gerekçesinden hareketle dilencilik kabahatinin oluşması başkalarının acıma ve merhamet duygularının istismar edilmesi suretiyle bir yarar sağlama amacına bağlıdır. Ancak kabahatin tipiklik unsurunun gerçekleşebilmesi için kişinin kendisini yoksulmuş gibi göstermesine, fiziken ve manen yardım ihtiyacı olduğunu göstermesine gerek yoktur. Burada önemli olan kişinin kendisini nasıl gösterdiği değil muhatapları üzerinde bıraktığı etkidir. Acındırarak manevi

³³ Şahsilik (kişisel) ilkesi esasen ceza hukukunda yer alan temel bir ilkedir. Bu ilkeye göre cezanın muhatabı sadece o suç işleyendir. Cezadan sadece suçu işleyen etkilenir, suçlunun ailesinin veya diğer yakınlarının suçun işlenmesinden dolayı sorumluluğu yoktur. Şahsilik ilkesi Anayasa'nın 38. maddesinde "ceza sorumluluğu şahsidir" şeklinde düzenlenirken Türk Ceza Kanunu'nda da "Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz" şeklinde yer almıştır. Kişisel ilkesi İdari yaptırımlar hukukunda da uygulama alanı bulmaktadır. Kişisel ilkesinin idari yaptırımlar hukukunda da uygulama alanı bulması düşüncesi Danıştay kararları ile de desteklemektedir. Bkz. **Özay, İl Han** (1985), İdari Yaptırımlar-Kuramsal Bir Deneme, İstanbul, Özdem Kardeşler Matbaası, s.29; **Oğurlu**, s.55- 56; **Tan, Turgut** (2004) "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İdari Yaptırımlar", Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, C:2, s.105.

³⁴ Bkz. **Keyman, Selahattin** (1980) "Tipiklik ve Ceza Hukuku" Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:37, S:1, s.59-105.

³⁵ Ancak hukuk tarihimizde ve sistemimizde dilencilik ile düzenlemeler yer almıştır. Bunlardan birisi 1897 tarihli Tese'ülün Men'ine Dair Nizamnamedir. Hatta Doktrinde **Birtek**, bu nizamnamenin 9. maddesinden dilencilik tanımının çıkarılabileceğini ifade etmektedir (**Birtek**, s.133). Yine 1580 sayılı mülga Belediye Kanunu'nda dilencilikle mücadeleyle ilişkin düzenlemeler yer almaktadır (Bkz. **Köprülü**, s.6373-676).

duyguların istismar edilmesi hususunda failin özel bir çabası olmayabilir ancak kişiler bu düşünceye kapılıp bu gerekçe ile dilenciye yarar sağlayabilir. Bu durumda dilencilik kabahati oluşacaktır. Dilencilik amacıyla kişinin kendisini acındırması ve manevi duyguları istismar etmesi çok çeşitli şekillerde olabilir. Bu bazen karşılıksız bir menfaat/yardım talep etme şeklinde olabileceği gibi bazen de zoraki bir şey satmak, cam silmek, dua okumak gibi görünürde bir edimin karşılığı olarak da talep edilebilir. Dilencilik kabahatinin oluşabilmesi için kişinin bu fiili işlerken tespit edilmesi bu yönde tutanak tutularak işlem tesis edilmesi gerekir. Bu nedenle örneğin dilenci olduğu bilenen bir kişinin cami, türbe, mezarlık vb. yerlere gittiğinin dilencilik öncesi veya sonrası tespit edilerek işlem tesis etmesi hukuka aykırıdır³⁶.

İstisnai olarak bazı hallerde yardım talep edilmesinin hukuki bir dayanağı olabilir. Örneğin bir derneğin vakfın kanuna uygun olarak yardım toplaması söz konusu olabilir. Bu durumda yardım talep edilmesi dilencilik kabahati olarak değerlendirilemez³⁷. Yaygın karşılaşılan dilencilik halinin ise çaresizlik vurgusu ile karşılıksız bir menfaatin talep edilmesidir. Bu çerçevede hukuki olmaktan öte sosyolojik bir vakıa olarak dilencilik sosyo-kültürel yapıdan etkilenmekte ve bu yapıya göre şekillenmektedir. Dilencilik ritüelleri bulunulan şehre veya mahalleye, o yerin hassasiyetlerine, bulunulan güne veya döneme (ramazan ayı veya kandil günleri gibi) göre değişebilmektedir.

Dilencilik kabahatinin oluşması için gerçekten öyle olmasa dahi kişinin kendini acındırarak yardım istemesi, başkalarının manevi duygularını istismar etmesi ve karşılığında bir yararın sağlanması kabahatin oluşması için yeterlidir³⁸. Kabahatin oluşması için fiilin gerçekleşmesi yeterli ancak fiil sonucunda herhangi bir menfaat elde edilmesi zorunlu değildir.

Dilencilik kabahatinin oluşması için dilenen kişinin fiziken veya ruhen bir eksikliğinin, bozukluğunun veya “beden veya ruhen kendini idare edemeyecek

---

³⁶ Köprülü, s.651.

³⁷ Birtek, s.155.

³⁸ İnan/Demir, s.161-162.

durumda” olması gerekmemektedir. Bu şart dilencilik suçu için gereklidir. Ancak suçun oluşabilmesinin bu şarta bağlanması doktrinde eleştirilmektedir³⁹. Yine dilencilik kabahatinin oluşması için dilencilik sonucu elde edilecek gelire ihtiyaç duyulması da zorunlu değildir. Yaş bakımından da bir şart bulunmamaktadır. Yaş sadece dilencilik açısından aşağıda açıklanacağı üzere sorumluluğu etkileyebilir. Bu çerçevede çoğu zaman dilencilik tanımı ve kabahatin oluşmasında kişinin kendisini yoksul gibi göstermesi söz konusu olabilmekte iken bu bir zorunluluk değildir. Yani ekonomik durumu gayet iyi, üstü başı şık bir insanın da yoksulluk harici bir davranış kalıbı ile de dilencilik kabahatinin işlenmesi mümkündür. Dış görünüş, hal ve hareketler kolluk personeli için bir izlenim yaratsa da belirleyici unsur değildir.

Kanun’da dilencilikten elde edilen gelir ifadesinin geçmesi, illa ki parasal bir gelir elde edilmesi anlamına gelmez. Bu düzenleme elde edilen menfaatin parasal olması halinde el konulacağını vurgulamaktadır. Talep edilen menfaat bazen karşılıksız bir yarar talep etme şeklinde olabileceği gibi bazen de zoraki bir şey satmak, cam silmek, dua okumak, mendil veya süs eşyası, çiçek satmak gibi görünürde bir edimin karşılığı olarak da talep edilebilir. Menfaatin karşılıksız elde edilmesi ya da menfaatin kısmen karşılığının karşılanması dilencilik kabahatinin oluşmasına engel değildir.

Sonuçta dilencilik fiili ve failinin tespitinin o kadar da kolay olmadığını, muhatap üzerinde çoğu zaman zorunlu olmasa da acındırma, ihtiyaç sahibi olma duygusu yaratarak karşılıksız bir edim talep edilen her halde dilencilik kabahatinin oluştuğunu, bu fiili işleyen her kişinin de dilenci olarak kabulü doğru görünmektedir. Çünkü dilenme fiiline somut ve sınırları belirli bir anlam vermek çok zor niteliktedir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde dahi dilencilik “dilencinin yaptığı iş”, dilenci ise “geçimini dilenerek sağlayan kimse” olarak tanımlanmıştır⁴⁰. Sözlükte dâhi birbirini refere eden tanımların tam sınırlarının belirlenmesi zordur.

³⁹ Bkz. Köprülü, s.655.

⁴⁰ <<https://sozluk.gov.tr/>> s.e.t. 25.01.2023.

Dilencilik, kara yollarında veya karayolu trafiğini engelleyecek ve tehlikeye atacak şekilde işlenirse bu durumda ayrıca Karayolları Trafik Kanunu ve diğer mevzuat çerçevesinde cezalandırılması da mümkündür. Bu durumda trafik güvenliğine ilişkin alınan kararlara uyulmama sonucunu doğurabileceği için emre aykırı davranış kabahatinin oluşması da mümkündür (KK, m.32).

Daha önce de ifade ettiğimiz üzere dilendirme bir suçtur ve tipik hareket esas olarak çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanmaktır (TCK, m.229). Bu nedenle suç oluşabilmesi için araç olarak kullanma durumunun somut, görülebilir, gözlemlenebilir, tespit edilebilir nitelikte olması gerekir. Aksi halde sözlü olarak çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri öne sürerek, onları bir acındırma aracı haline getirerek menfaat temini halinde dilencilik kabahati oluşacaktır⁴¹. Örneğin bir kişi çocuğunu öne sürüp yardıma ihtiyacı olduğunu iddia ederek kişilerin manevi duygularına istismar etmek kastıyla hareket ederse dilencilik kabahati oluşacaktır.

Fail, dilencilik görünümünde başka bir kabahat veya suç işleme kastında olabilir. Örneğin hırsızlık, dolandırıcılık, işgal gibi suç veya kabahatler işlenmiş olması halinde ilgili suç veya kabahatten dolayı sorumluluk söz konusu olacaktır. Dilencilik kabahatinde failin, fiili kamuya açık alanlarda gerçekleştirilmesi yeterlidir. Fail tarafından gerçekleştirilen eylemin illa ki kamusal alanda gerçekleşme zorunluluğu yoktur. Burada şu hususa işaret etmek gerekir dilencilik yapıldığı alan kamuya ait veya özel kişiye ait olabilir⁴². Önemli olan o alanın kamuya açık bir alan olmasıdır. Kamuya açık alanlarda işlenen kabahatler yaptırıma tâbidir. Bu çerçevede bir kaldırımda, yolda, parkta dilencilik kabahati işlenebileceği gibi özel mülkiyete tâbi alanlarda da (örneğin bir sosyal tesiste, bir düğün salonunda) dilencilik kabahati işlenebilir.

⁴¹ Birtek, s.146.

⁴² Kabahatler Kanunu'nda kabahatin özel kişilere ait alanlarda veya binalarda işlenmesi hali sadece "Tütün mamullerinin tüketilmesi" (m.39) ve "afiş asma" (m.42) kabahatleri özelinde düzenlenmiştir.

Dilencilik kabahatinin maddi unsuru açısından son olarak şu hususu ifade etmek gerekir. Kabahatler Kanunu m.7 gereğince kabahatler icrai veya ihmali davranışla işlenebilir⁴³. Dilencilik fiili icrai olarak; bir fiil, aktif bir eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle dilencilik kabahati ancak icrai hareket ile işlenebilir.

B. MAĞDUR

Mağdur, basit bir tanımlamayla yasaklanan bir fiil ile korunan hukuki değer sahibidir⁴⁴. Bu nedenle kabahatler açısından mağdur; kişi, kişiler, kurum veya toplumun geneli olabilir⁴⁵. Çünkü kabahatler ile daha çok bireyler üstü değer korunması amaçlanmaktadır⁴⁶. Dilencilik kabahatinin mağduru ise bağımsız olarak fertler değildir. Yine dilenen kişiye bir menfaat temin eden kişi de mağdur değildir. Çoğu zaman kişiler gönüllü olarak dilenciye menfaat temin etmektedir. Bu ise dilencilik kabahatinin oluşmasına engel değildir. Ancak dilencilik ile somut olarak bireylerde eyleme bağlı mağduriyetler oluşabilir. Bu durumda ise söz konusu mağduriyet dilencilik kabahatinden kaynaklı bir mağduriyet olmasından ziyade fiile uygun başka bir kabahat veya suçtan kaynaklı bir mağduriyet olacaktır. Örneğin dilencilik fiili ile birlikte kişilere sözlü veya fiili tacizde bulunmak, trafikte seyir halinde iken durdurmak, kişilerin önünü kesmek, eline zorla bir şeyler vermek gibi fiiller işlenebilir. Bu durumda ise söz konusu fiillerin bağımsız olarak değerlendirilmesi ve farklı kabahat veya suçun oluşup oluşmadığının incelenmesi gerekmektedir.

Dilencilik kabahatinin oluşabilmesi için dilencililiğin muhatabı olan fertlerin maddi dünyalarında illa ki bir eksilme olması şart değildir. Bu nedenle dilencilik kabahati ile mağdurun toplumun geneli olduğunu söyleyebiliriz. Daha önce de ifade ettiğimiz üzere Kabahatler Kanunu ile “toplum düzenini, genel ahlâk, ge-

⁴³ Kangal, Zeynel T. (2011) Kabahatler Hukuku, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, s.137 vd.

⁴⁴ Bkz. Akbulut (2018), s.373-375.

⁴⁵ Kangal (2011), s.152.

⁴⁶ Akbulut, Berrin (2014) Türk Ceza Kanunu ile Kabahatler Kanunu Genel Hükümlerinin Yaptırım Hükümleri Dışında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi Ankara, Adalet Yayınevi, s.13.

nel sağlık, evre ve ekonomik düzen” korunmak istenmektedir (m.1). Bu düşün-
ce kabahatler karşılığı öngörülen idari yaptırımlar ile toplumsal düzeni koruma
düşünmesi ile uyumludur. Dilencilik ile sadece kendi isteği ile veya duygusal
baskı altında dilenciye bir değer sunan mağdur olmamakta bireyüstü bir mağ-
duriyet yaşanmaktadır. Bu nedenle diğer kabahatlerde olduğu gibi dilencilik
kabahati ile korunmak istenen toplumun huzuru, barışı ve esenliğidir. nk
birey kendi isteği ile bile olsa salt ekonomik sosyal gereksinimlerden dolayı di-
lencilik yapılması toplumsal huzuru bozucu niteliktedir.

C. MANEVİ UNSUR

Failin sorumluluğunun belirlenebilmesi için manevi unsurun tespit edilme-
si gerekmektedir⁴⁷. Kusurluluk unsuru bakımından ise kabahatler, kanunda
açıkça hüküm bulunmayan hallerde hem kasten hem de taksirle işlenebilir
(m.9)⁴⁸. Kabahatler Kanunu bu yönde bir düzenleme içermekle birlikte kast ve
taksirin tanımına yer vermemiřtir⁴⁹.

Kanun ile kabahatlerin hem kasten hem de taksirle işlenebileceği düzenlen-
se de niteliği gereği bazı kabahatlerin taksirle işlenmesi mümkün değildir. n-
k kabahatlerin çoğu neticeye bağlı değil soyut tehlike kabahatidir⁵⁰. Dilencilik
kabahati de mahiyeti gereği ancak kasten işlenebilen bir kabahattir. Kabahatin
oluşması neticeden bağımsızdır. Ancak Kabahatler Kanunu, Türk Ceza Kanunu
gibi kabahatlerin kasıtlı veya taksirle işlenebilme hallerini bağımsız düzenle-
memiştir. Bu nedenle kabahatin kast veya taksir ile işlenmesi durumunda farklı

⁴⁷ Akbulut (2014), s.13.

⁴⁸ Bu ise Türk Ceza Kanunu’nda farklı bir sistem benimsemesinin bir sonucudur. Türk Ceza
Kanunu gereğince suçlar kural olarak kasten işlenebilir, taksirle işlenebileceği özel olarak d-
zenlenen suçlarda taksirden dolayı sorumlu mümkündür.

⁴⁹ Kast ve taksir Türk Ceza Kanunu ile düzenlenmiştir. Kanun’a göre kast, suçun kanuni tanı-
mındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir (m.21/1). Taksir ise, dikkat ve
zen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen
neticesi ngrlmeyerek gerçekleştirilmesidir (m.22/2) Bkz. Artuk, Mehmet Emin/Gkcen,
Ahmet/Yenidünya, Caner (2004) Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Adalet Yayınevi,
s.363 vd.; Akbulut (2018), s.382 vd.

⁵⁰ Akbulut (2018), s.414.

yaptırımlara tâbi olması veya cezada indirim yapılması mümkün değildir. Bu ise pratikte kabahatin kasten veya taksirle işlenmesinin tespit gerekliliğini anlamsızlaştırılmaktadır. Diğer yandan kabahat açısından kast ve taksir incelemesinin kural olarak⁵¹ idari makamlar tarafından yapılacağı için ceza hukuku teorisi ile anlamlı olan bu kavramlara uygun sonuçlar çıkması uygulamada zordur⁵².

D. TEŞEBBÜS VE İŞTİRAK

Kabahatler Kanunu'na göre “Kabahate teşebbüs cezalandırılmaz. Ancak, teşebbüsün de cezalandırılabilmesine dair ilgili kanunda hüküm bulunan haller saklıdır. Bu durumda, Türk Ceza Kanunu'nun suça teşebbüse ve gönüllü vazgeçmeye ilişkin hükümleri, kabahatler bakımından da uygulanır”(m.13)⁵³. Dilencilik kabahati bakımından Kabahatler Kanunu'nda teşebbüsün cezalandırılacağına dair bir düzenleme yoktur. Dilencilik kabahati, Kanun'da düzenlenen hareketin gerçekleşmesi ile oluşan bir kabahattir. Hareketler bölünemeyeceği için sırf hareketin gerçekleşmesi kabahatin oluşması için yeterlidir.

Kabahatler Kanunu'nda etkin pişmanlık hükümleri de yer almamaktadır. Bu nedenle kabahat ile ortaya çıkan sonuçların ortadan kaldırılmasına ilişkin genel bir düzenleme de yer almamaktadır⁵⁴.

İştirak⁵⁵ bakımından, Kabahatler Kanunu “Kabahatin işlenişine birden fazla kişinin iştirak etmesi halinde bu kişilerin her biri hakkında, fail olarak idarî para cezası verilir. Kabahate iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlı-

⁵¹ Kabahatler Kanunu gereğince istisnai olarak Cumhuriyet savcısı (m.23) ve mahkeme (m.24) de idari yaptırım kararı alabilir. Bu durumlarda ise kast ve taksir incelemesi Cumhuriyet savcısı ve mahkeme tarafından yapılacaktır.

⁵² Bkz. **Aktaş, Batuhan** (2015), “Kabahatler Kanununda Düzenlenen Kast, Taksir ve Hata Halleri Üzerine Bir inceleme” *Terazi Hukuk Dergisi*, C:10, S:105, s.33.

⁵³ Türk Ceza Kanunu'nda teşebbüse ilişkin bkz. **Akbulut** (2018), s.598 vd.

⁵⁴ Bu hususta ilginç bir düzenleme “çevreyi kirletme” kabahatini düzenleyen Kabahatler Kanunu'nun 41. maddesinde yer almaktadır (**Güçlü**, s.81). İlgili düzenlemeye göre “Bu kabahatler dolayısıyla meydana gelen kirliliğin kişi tarafından derhal giderilmesi halinde idarî para cezasına karar verilmeyebilir (m.41/9)”.

⁵⁵ Bkz. **Akbulut** (2018), s.50 vd.

ğı yeterlidir. (...) Kabahatin işlenişine iştirak eden kişi hakkında, diğerlerinin sorumlu olup olmadığı göz önünde bulundurulmaksızın idarî para cezası verilir (m.14)” hükmüne yer vermektedir. Bu düzenleme gereği kabahate iştirak eden her kişinin bu kabahatten dolayı sorumlu olması prensibi kabul edilmiştir. Bu çerçevede dilencilik kabahatinin işlenmesi hususunda azmettirme- yardım etme gibi bir hal olsa da her bir fail hakkında yaptırım uygulanacaktır. Uygulamada da birden fazla kişinin birlikte dilencilik yaptığı hallerle sık sık karşılaşmakta ve her bir fail hakkında ayrı ayrı yaptırım kararı alınması söz konusudur⁵⁶.

E. İÇTİMA

İçtima düzenlemesi ise kendisini üç ihtimalde göstermektedir: bir fiil ile birden fazla kabahat işlenmesi hali, kabahatinin birden fazla işlenmesi hali, fiilin hem kabahat hem suç olarak düzenlenmesi hali.

Bir Fiil ile Birden Fazla Kabahat İşlenmesi Hali: Kabahatlere ilişkin içtima kuralları Kabahatler Kanunu’nun 15. maddesi ile düzenlenmiştir⁵⁷. Kanun’un 15. maddesinin birinci fıkrası ile bir fiilin birden fazla kabahat olarak öngörülmesi hali düzenlenmiştir. Buna göre “Bir fiil ile birden fazla kabahatin işlenmesi halinde bu kabahatlere ilişkin tanımlarda sadece idarî para cezası öngörülmüşse, en ağır idarî para cezası verilir. Bu kabahatlerle ilgili olarak kanunda idarî para cezasından başka idarî yaptırımlar da öngörülmüş ise, bu yaptırımların her birinin uygulanmasına karar verilir”. Dilencilik fiili Kabahatler Kanunu haricinde düzenlenmiş değildir. Ya da bu fiil dilencilik haricinde bir kabahate karşılık olarak düzenlenmiş değildir. Ancak düzenlense dahi karşılığında sadece idari para cezası öngörülmüş ise en ağır idari para cezası verilir. Ayrıca idari para cezası haricinde diğer idari yaptırımların uygulanması da söz konusu olacaktır. Dilencilik kabahati bakımından da kanun gereği idari para cezasının yanı sıra el koyma ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımları da uygulama alanı bulacaktır.

⁵⁶ <<https://www.yenisafak.com/foto-galeri/gundem/polisi-nelerle-ugrastiriyorlar-dilenciler-sac-saca-bas-basa-kavgaya-tutustu-2037422>> s.e.t. 30.05.2023.

⁵⁷ Kabahatlere ilişkin birçok kavram gibi içtima da ceza hukuku orijindir. Bkz. **Akbulut** (2018), s.724.

Kabahatinin Birden Fazla İşlenmesi Hali: Kabahatler Kanunu'nun 15. maddesinin ikinci fıkrasına göre aynı kabahat birden fazla işlenmesi halinde her bir kabahat için ayrı ayrı ceza verilir. Bu düzenleme ile ceza hukukundaki zincirleme suç hükümlerinin uygulanmayacağı anlaşılmaktadır. Bu durumda dilencilik kabahatinin tekraren işlenmesi durumunda her bir fiil ayrı bir kabahat olarak kabul edilerek ayrı cezalandırılacaktır. Dilencilik sıklıkla ve çoğunlukla bir alışkanlık olarak işlendiği dikkate alınrsa yerinde bir düzenleme niteliğindedir. Ancak kabahatin birden fazla işlenmesi ne anlama gelmektedir? Bütün gün trafik ışıklarında veya cami önünde bekleyerek dilencilik yapan fail kabahati birden fazla işlemiş olacak mı? Ya da sabah bir cami önünde öğleden sonra bir başka cami önünde dilencilik yapan kişi birden fazla kabahat mi işlemiş olacaktır? Bu hallerin tespiti çok kolay değildir. Bu nedenle kesintiye uğramadan devam eden fiiller bakımından tek bir kabahatin işlendiğinin kabulü ve bir kez idari yaptırım uygulanması düşüncesi makul görünmektedir.

Fiilin Hem Kabahat Hem Suç Olarak Düzenlenmesi Hali: Ne bis in idem ilkesi, genel olarak “bir fiilden dolayı birden fazla yaptırıma maruz kalmama” olarak tanımlanabilir⁵⁸. Kabahatler Kanunu'nun 15. maddesinin üçüncü fıkrasına göre “Bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanır”. Bu hükme göre bir fiil hem kabahat hem de suç olarak düzenlenmiş ise sadece suçun karşılığı olan ceza uygulanacaktır. İstisnai olarak suçtan dolayı yaptırım uygulanmayan hallerde kabahatin karşılığı yaptırım uygulanacaktır. Bu düzenleme ile suç ve kabahat arasında ne bis in idem ilkesinin uygulama alanı bulduğunu görmekteyiz.

Yukarıda ifade ettiğimiz üzere dilencilik fiiline ilişkin Türk Ceza Kanunu ile de “dilencilik suçu” düzenlenmiştir. İlgili madde ile cezalandırılan şey “çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanmak”tır (m.229). Bu nedenle dilencilik yapılması ile dilencilikte araç olarak kullanma iki farklı fiil olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Ceza Kanunu, “çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek

⁵⁸ Bkz. **Ulusoy** (2013), s.109-118. Esas olarak ceza hukukunda yer alan bu ilkeye göre fail aynı fiil nedeniyle ikinci kez kovuşturulamaz.

durumda bulunan kimseleri araç olarak kullanarak dilencilik yapma” fiilini düzenlese idi tek fiil ile kabahat hem suç oluşabilirdi. Ancak dilencilik yapma ile dilencilikte araç olarak kullanma halleri bağımsız fiiller olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle Kabahatler Kanunu’nun 15. maddesinin 3. fıkrasının dilencilik kabahati ile dilencilikte araç olarak kullanma suçunda uygulama alanı bulmayacaktır.

Türk Ceza Kanunu gereğince dilencilikte araç olarak kullanma fiilini işleyenler aynı zamanda dilencilik kabahatini işleyebilirler. Bu durumda da bağımsız fiiller olarak bağımsız ihlaller oluşacaktır. Bu ihlallerden dolayı da hem ceza hem de kabahat uygulanabilecektir⁵⁹. Örneğin 3-4 yaşlarındaki kardeşini araç olarak kullanarak dilendiren ve bu dilenme fiili sonucu menfaat talep ederek bunu elde eden kişi hem suçtan (dilendirme) hem de kabahatten (dilenme) sorumlu olacaktır. Çünkü fiiller aynı fiil niteliğinde değildir⁶⁰.

Dilencilik kabahati işlenirken bunun yanında farklı kabahatlerin ve suçların işlenmesi söz konusu olabilir. Bu durumda dilencilik kabahatinde bağımsız olarak ilgili kabahatten ve suçtan dolayı da sorumluluk söz konusudur. Örneğin dilencilik işlenirken hırsızlık yapılabilir, insanların araç veya eşyalarına zarar verilebilir, sarhoş bir biçimde etraf rahatsız edilebilir.

Kolluğun yetkisi dâhilinde olan işlemler ilgili kolluk personeli tarafından yerine getirilir. Ancak bunun haricinde kolluk personelinin yetkisiz olduğu durumlarda tutanak altına alınarak derhal yetkili kolluk personeline bildirilmesi gerekir. Örneğin bir suç işlenmesi halinde adli kolluk işlemlerinin zabıta (belediye kolluğu) tarafından yerine getirilmesi mümkün değildir.

III. HUKUKA UYGUNLUK NEDENLERİ VE KUSURLULUĞU KALDIRAN HALLERİN DİLENCİLİK KABAHATİNE ETKİSİ

Kabahatler Kanunu’nun 12. maddesine göre “Bu Kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde, Türk Ceza Kanununun hukuka uygunluk nedenleri ile kusurluluğu ortadan kaldıran nedenlere ilişkin hükümleri, kabahatler bakımından da uygu-

⁵⁹ Kangal, s 175-179.

⁶⁰ Aksi görüş için Birtek, s.158-159; Mercan, Ceren (2022) “Dilencilik Suçu” Suç ve Ceza Dergisi, C:15, S:1, s.113, <<https://www.acarindex.com/pdfs/475727>> s.e.t. 09.01.2023.

lanır”. Kanun düzenlemesi hukuka uygunluk nedenleri ifadesi ile Türk Ceza Kanunu’na göndermede bulunsa da Kanun’da hukuka uygunluk nedenleri gibi bir kategori bulunmamaktadır. Türk Ceza Kanunu’nda hukuka uygunluk nedenleri “ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenler başlığı içerisinde düzenlenmiştir.

Kabahatler Kanunu sadece hukuka uygunluk nedenleri ile kusurluluğu ortadan kaldıran nedenlere ilişkin hükümlere atıfta bulunmuştur. Bu nedenle kusurluluğu azaltan hallerin kabahatler bakımından uygulama alanı bulması mümkün değildir. Sadece alt ve üst sınırlar arasında para cezasının öngörüldüğü kabahatler bakımından kusurluluğu azaltan haller tartışılabilir⁶¹. Ancak dilencilik kabahati açısından maktu para cezası öngörüldüğü için kusurluluğu azaltan hallerin uygulanması mümkün değildir. Bu nedenle hukuka uygunluk nedenleri ile kusurluluğu kaldıran hallerin dilencilik kabahatine etkisini her bir durum özelinde incelemek gerekir.

A. HUKUKA UYGUNLUK NEDENLERİ

Hukuka uygunluk nedenlerini Türk Ceza Kanunu çerçevesinde, kanun hükmünün yerine getirilmesi ve amirin emri, meşru savunma, zorunluk hali, hakkın kullanılması, kolluğun silah kullanma yetkisi ve ilgilinin rızası olarak sıralayabiliriz⁶².

Türk Ceza Kanunu gereğince “Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez. Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz (m.24). Bu çerçevede bir kabahat kanun gereği veya amirin emri neticesinde gerçekleşiyorsa bu durumda hukuka uygunluk nedeni oluşur örneğin istihbarat çalışmaları yapmak, izleme faaliyetleri yapmak amacıyla kamu görevlileri görünürde dilencilik yapabilir. Ancak bu durumda dahi Anayasa (m.137) “kanunsuz emir” hükümleri⁶³ ve Türk Ceza Kanunu gereğince hareket edilmelidir.

⁶¹ Kangal (2011), s.199.

⁶² Bkz. Akbulut (2018), s.460 vd.

⁶³ “Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu em-

Türk Ceza Kanunu ile düzenlenen temel hukuka uygunluk nedenlerinden bir diğere ise meşru savunmadır. Düzenlemeye göre “gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğı ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez (m.25/1)”. Bu nedenle haksız bir saldırıyı önlemek maksadıyla işlenen bir kabahatten dolayı failin sorumluluğı söz konusu değildir. Konumuz olan dilencilik kabahati bakımından bir hukuka uygunluk nedeni olan meşru savunmanın pratikte uygulama alanı bulmayacağını ifade etmek gerekir. Çünkü meşru savunma hali o andaki hal ve şartlara göre saldırıyı defetmek için işlenen fiiller için geçerlidir. Dilencilik kabahati de gerek kişinin kendisine gerek de başkasına ait bir saldırıyı def etmek, bu tehdidi bertaraf etmek için işlenebilir. Bu durumda ise Türk Ceza Kanunu’nun 28. maddesinde düzenlenen “cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit” hali değerlendirilmelidir.

Zorunluluk hali Türk Ceza Kanunu’nun 25. maddesinin ikinci fıkrası ile düzenlenmiştir: “Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğı ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez”. Doktrinde kabahatler hukukunda zorunluluk halinin meşru müdafaaya nazaran daha geniş bir uygulama alanı bulacağı ifade edilmektedir. Bunun gerekçesi olarak da zorunluluk halinin sadece bireysel hukuki değerlerden öte kamusal hukuki değerlere zarar verilmesi durumunda da uygulama alanı bulması ileri sürülmektedir⁶⁴. Zorunluluk hali olması durumunda dilencilik kabahatinden dolayı faile yaptırım uygulanmayacaktır. Ancak teorik olarak bu mümkün olmakla birlikte pratikte ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak maksadıyla kabahatin işlendiğinin tespitini-

---

rini yazı ile yenilirse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz. Askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır” (1982 Anayasası, m.137).

⁶⁴ Kangal (2011), s.183 vd.

de özenli davranmak gerekir. Günlük hayatta aç kalan çocuğunun beslenmesi ve bakımı, acil bir ilaca ihtiyaç duyulması, evsiz kalınması ve barınma ihtiyacının baş göstermesi gibi nedenlerle dilencilik yapılması mümkün olabilir ve zorunluk hali kapsamında değerlendirilebilir. Bu durumda dahi zorunluk hali ile kabahatin cebir, şiddet, korkutma ve tehdit altında işlenip işlenmediğinin tespiti ve hukuki nitelenmenin buna göre yapılması önem arz etmektedir.

Türk Ceza Kanunu'nda hukuka uygunluk nedenleri sadece yukarıda ifade edilenlerden ibaret değildir. Bunun yanında hakkın kullanılması, kolluğun silah kullanma yetkisi ve ilgilinin rızası da hukuka uygunluk nedenleri arasındadır. Dilencilik kabahatinin oluşumu tipikliğin gerçekleşmesine bağlıdır. İlgili kişilerin rızalarının olması kabahatin oluşmasına engel olmadığı gibi hukuka uygunluk nedeni de değildir. Bunun yanında hukuka uygunluk nedenleri olarak kolluğun silah kullanma yetkisi, hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası halleri de dilencilik kabahati bakımından pratikte uygulanabilir nitelikte değildir.

B. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN HALLER⁶⁵

Türk Ceza Kanunu ile düzenlenen kusurluluğu etkileyen hallerin dilencilik kabahati özelinde incelenmesi gerekmektedir.

Cebir, Şiddet, Korkutma ve Tehdit: Türk Ceza Kanunu ile kusurluluğu kaldıran bir hal olarak “cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit” düzenlenmiştir: “Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hallerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır”. Kusurluluğu kaldıran bu hal kabahatler için de geçerlidir (KK, m.12). Bu nedenle cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit altında kabahat işleyen kişi hakkında idari yaptırım kararı alınmaz⁶⁶.

Sıklıkla gözlemlenebildiği gibi dilencilik daha çok dilencilik yapan kişinin, özellikle çocukların korkutulup tehdit edilmesi suretiyle yaptırılmaktadır. Bu

⁶⁵ Bkz. Akbulut (2018), s.535 vd.

⁶⁶ Bkz. Kangal (2011), s.206-207.

tehdit ve korkutma doğrudan faile yönelebileceği gibi yakınlarına karşı da olabilir. Bu durumda kusurluğun kalkması ile birlikte fail hakkında idari yaptırım kararı verilmeyecektir. Örneğin bir kişinin birinci derece yakınının tehdit edilmesi, rehin alınması durumunda bu tehdidin altında dilencilik kabahatini işlemesi halinde sorumluluğu olmayacaktır. Bu durumda cebir, şiddet, korkutma veya tehdit halinin ceza yargılama hukukunun temel ilkeleri çerçevesinde ispat edilmesi halinde kabahatten dolayı sorumluluk olmayacaktır.

Haksız Tahrik: Türk Ceza Kanunu'nda haksız tahrik kusurluluğu kaldıran bir neden olarak düzenlenmemiştir⁶⁷. Ancak haksız tahrik altında suç işleyen kişinin ceza miktarı indirilir. Haksız tahrik, haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işleme hali olarak pratik olarak kabahatler açısından uygulama alanı bulmayacaktır⁶⁸.

Hata: Kabahatler Kanunu ile Türk Ceza Kanunu'na gönderme yapılan hallerden birisi de “hata” halidir⁶⁹. “Türk Ceza Kanunu'nun hata hallerine ilişkin hükümleri, ancak kasten işlenen kabahatler bakımından uygulanır” (K.K., m.10). Hata halleri ise Türk Ceza Kanunu'nun 30. maddesi ile düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasına göre “Fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hali saklıdır.” Ancak maddi unsuru bilmeme sadece kasten işlenen kabahatler bakımından sorumluluğu kaldırır. Dilencilik kabahati de sadece kasten işlenebilen bir kabahat niteliğindedir. Türk Ceza Kanunu'nun 30. maddesinin 4. fıkrasına göre ise “İşlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, cezalandırılmaz.” Diğer yandan “ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz” (m.4). Bu durumda her iki düzenlemeyi birlikte ele aldığımızda bir haksızlığın kabahat olduğunu bilmeyen, bu yönde kaçınılmaz bir hataya düşen kişiye kabahatten dolayı ceza verilmez. Çünkü bu hata hali hem kasten hem de taksirle işlenen kabahatler için geçerlidir. Özellikle yabancılar açısından ulusal hukuku bilmeme ve bu yönde kaçınıl-

⁶⁷ Akbulut (2018), s.575 vd.

⁶⁸ Güçlü, s.77; Kangal (2011), s.199.

⁶⁹ Akbulut (2014), s.431 vd.

maz bir hataya düşme ihtimali mümkündür. Ülke içerisinde yaşayan yabancıların dilencilik bir haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düşmeleri halinde cezalandırılmayacaklardır. Vurgulamak gerekir ki bazı hukuk rejimlerinde sosyal/idari düzeni koruma politikasının farklı olmasının bir sonucu olarak dilencilik de düzeni bozan bir fiil olarak (kabahat veya suç) düzenlenmemektedir. Bu nedenle kişinin bu gerekçe ile kaçınılmaz bir hataya düşmesi pek olasıdır. Hatta bazı hukuk düzenleri dilencilik kayıt altına almayı ve izin çerçevesinde yürütülen bir faaliyet olarak düzenlemeyi planlamaktadırlar. Özellikle Suriye iç savaşından sonra ülkemize gelen Suriyelilerin de yoğun bir şekilde dilencilik yaptığı resmi raporlar ile ifade edilmektedir. Uygulamada bazı mülki amirlikler tarafından dilencilik yapan Suriyelilere dilencilik hakkında yasak olduğu ve yaptırıma bağlandığı hem Türkçe hem de Arapça tebliğ edildiği görülmektedir⁷⁰. Bu yönde bir bilgilendirme olması durumunda fiilin haksızlık içerdiği hususunda hataya düşüldüğünü iddia etmek mümkün değildir.

Yaş Küçüklüğü: Kabahatler Kanunu gereğince “Fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmamış çocuk hakkında idarî para cezası uygulanamaz” (m.11/1). Bu düzenleme gereği 15 yaşını doldurmamış kişiler kabahat işlese dahi idari para cezası uygulanmaz. Yaş küçüklüğü hususunda Kabahatler Kanunu Türk Ceza Kanunu’ndan ayrılmaktadır. Türk Ceza Kanunu cezai sorumluluk için 12 yaş şartını getirmekte iken ve Kabahatler Kanunu 15 yaş şartına bağlamıştır⁷¹. Kabahatler bakımından sorumsuzluğun daha yüksek bir yaş şartına bağlanmasını suç ve kabahatin toplumsal düzende yarattığı etki farklılığında aramak gerekir.

Yaş küçüklüğü hususunda ise öncelikli olarak kişinin yaşının tespiti gerekir. Kişinin üzerinde kimliği var ise yaş tespiti sorunsuz olacaktır. Kimlik olmadığı

⁷⁰ Bkz. <<http://www.kocaeli.gov.tr/kurumlar/kocaeli.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/3-20146%20D%C4%B0LENC%C4%B0L%C4%B0K%20YAPAN%20SUR%C4%B0YEL%C4%B0%20%C5%9EAHISLAR.pdf>> s.e.t. 21.10.2022.

⁷¹ Türk Ceza Kanunu gereğince 12 yaşını doldurup 15 yaşını doldurmamış çocuğun işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. Bu yönde ayrıksı bir durum Kabahatler Kanunu’nda düzenlenmemiştir.

takdirde ise ancak kayıtlardan kimliği tespit edilerek bir sonucu ulaşılabilecektir. Bu durumda da kimlik bilgilerinin istenmesine rağmen bildirilmemesi halinde kimliği bildirmeme kabahati (m.40)⁷² oluşabilecek ve ayrıca bu kabahatten dolayı yaptırım uygulanabilecektir. Hiçbir şekilde yaşının tespit edilmemesi halinde ise idarenin kişiyi yaşını tespit etmek gibi bir yükümlülüğünün olmadığını kabul etmek gerekir. Yaş hususunda tereddüt halinde yaptırım kararı alınmamalıdır. Ancak yaş küçüklüğü nedeniyle idari para cezası verilemezken diğer idari yaptırımların uygulanmasına engel yoktur.

Bu çerçevede dilencilik kabahatini işleyen kişi 15 yaşını doldurmamış ise idari para cezası uygulanmaz. Yaş küçüklüğü sadece idari para cezaları açısından etki doğurmaktadır ve 15 yaşını doldurmamış kişiye idari para cezası uygulanmasına engel olmaktadır. Ancak bunun yanında dilencilik sonucu elde edilen gelirin el konulmasına ve mülkiyetinin kamuya geçirilmesine engel değildir. Ancak 15 yaşını doldurmamış kişi yetişkin bir kişi ile birlikte bu eylemi işlerse bu durumda yetişkinin kabahatten dolayı sorumluluğu bulunmaktadır. Yetişkinin dilencilikte 15 yaşını doldurmamış kişiyi dilencilikte araç olarak kullanması halinde ise cezai sorumluluğu doğacaktır. Bu durumda yetişkin kişinin hem kabahat sorumluluğu hem de cezai sorumluluğu değerlendirilecektir.

Yaş hususunda tereddüt olduğunda yaşın tespiti için zabitanın zor kullanıcı tedbirler alması hukuka aykırıdır. Bu gibi durumlarda genel kolluk makamlarına bilgi verilmelidir. Yine küçükler ile uygulamada karşılaşılacak/karşılaşılan bir diğer sorun ise küçük ile iletişim kurmaktır⁷³. Küçüğün sosyo-psikolojik durumu, özel bir iletişimi beraberinde getirmektedir. Bunun yanında küçüğün

---

⁷² Kabahatler Kanunu/Kimliği bildirmeme/ m. 40- (1) Görevle bağlantılı olarak sorulması halinde kamu görevlisine kimliği veya adresiyle ilgili bilgi vermektan kaçınan veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan kişiye, bu görevli tarafından elli Türk Lirası idarî para cezası verilir. (2) Açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla kimliği belirlenemeyen kişi tutularak durumdan derhal Cumhuriyet savcısı haberdar edilir. Bu kişi, kimliği açık bir şekilde anlaşılincaya kadar gözaltına alınır ve gerekirse tutuklanır. Gözaltına ve tutuklamaya karar verme yetkisi ve usulü bakımından Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır. (3) Kişinin kimliğinin belirlenmesi durumunda, bu nedenle gözaltına alınma veya tutuklanma haline derhal son verilir.

⁷³ <<https://www.cnnturk.com/turkiye/zabitalardan-kacan-cocuga-arac-carpti-oldu>> s.e.t. 25.01.2023.

yapılan işlemlerden kaynaklı korkuya kapılması, buna dayalı olarak istenmeyen durumlarla karşılaşmak olasıdır. Örneğin kolluk personelinden kaçıp araç çarpması gibi istenmeyen durumlar da yaşanabilmektedir⁷⁴.

Yaş bağlamında vurgulamak gerekir ki çocukların dilencilik yapmasının sosyal hizmet boyutu da bulunmaktadır. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu gereğince “ana veya babası tarafından ihmal edilip; dilencilğe karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk “korunmaya ihtiyacı olan çocuk” olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle dilencilğe sürüklenen çocuk hakkında 2828 Sosyal Hizmetler Kanunu ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu gereğince “korunmaya ihtiyacı olan çocuk”lara ilişkin önlemlerin alınması söz konusu olacaktır.

Akil Hastalığı: Kabahatler Kanunu gereğince “Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişi hakkında idarî para cezası uygulanmaz (m.11/2).

Kanuni düzenlemede akıl hastalığı yeterli görülmemiş, akıl hastalığının işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamama veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğini önemli derecede azaltmış olma şartı aranmıştır⁷⁵. Ancak akıl hastalığına bağlı olarak bu şartın gerçekleşip gerçekleşmediği ancak bilimsel olarak tespit edilebilir niteliktedir. Bu nedenle ilgili düzenleme birçok sorun ve tereddütü beraberinde getirmektedir. Öncelikle akıl hastalığının tarif ve tespitinin yapılması kolay değildir. Bunun yanında bu akıl hastalığının kişinin “işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamamasına veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azaltmış olmasına” ilişkin tespitinin yapılması zordur. İdarenin bunu belirlemesi de mümkün değildir. Bu nedenle kanımızca akıl hastalığı şartının yeterli görülmesi yerinde olabilirdi⁷⁶. Ayrıca idari yaptırım kararı verecek olan idarenin kabahat açısından bu değerlendirmeyi yapma yetki ve ehliyeti bulunmamakta-

⁷⁴ <<https://www.cnnturk.com/turkiye/zabitalardan-kacan-cocuga-arac-carpti-oldu>> s.e.t. 25.01.2023.

⁷⁵ **Güçlü**, s.69; **Kangal** (2011), s.202.

⁷⁶ Ayı yönde bkz. **İnan/Demir**, s.96.

dır. Akıl sağlığı ve akıl sağlığının bozulması halleri tıp, psikiyatri vb. bilimlerin çerçevesinde belirlenebilir niteliktedir. Çünkü bazı psikolojik rahatsızlıklar çerçevesinde dilencilik kabahatinin işlenmesi durumunda bu halin işlenen fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamamaya veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azaltmaya neden olup olmadığının tespiti gerekmektedir. Kanımızca bu türden bir psikolojik rahatsızlık olması halinde kişiye idari yaptırım kararının uygulanmaması gerekir.

Akıl sağlığı yerinde olmayanlar açısından kabahatin oluşması ile birlikte kabahati işleyen kişinin veya yasal temsilcinin bu durumu bildirmesi ve belgelemesi durumunda ilgili idare tarafından idari para cezası kararı alınmaması gerekmektedir⁷⁷. Eğer idari para cezası kararı alındıysa ve daha sonra akıl sağlığına ilişkin bir rapor/belge sunulursa bu durumda idare idari para cezasını geri almakla yükümlüdür⁷⁸.

İdari para cezasının uygulanmadığı hallerde kişi hakkında idari para cezası haricindeki diğer idari yaptırımların uygulanmasına engel yoktur. Bu nedenle dilencilik kabahati sonucu idari para cezası verilmezken el koyma ve mülkiyetin kamu geçirilmesi yaptırımları tesis edilebilir. Diğer yandan dilencilik dilendirme suçunun bir parçası olarak da işlenmesi mümkündür. Dilendirme suçunun konusu, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan çocuklardır. Bu durumda dilendirme suçunun bir parçası olan çocuklar beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda akıl hastası ise ve bu durum işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamama veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azaltma sonucunu doğuruyorsa kabahatten dolayı sorumluluğu yoktur.

Kısıtlılık: Kabahatler Kanunu'nda kısıtlılık özelinde bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle kısıtlılık kusurluluğu kaldıran bir hal olarak değerlendirilemez ve kısıtlıların da kabahat sorumluluğu bulunmaktadır. Ancak kısıtlılık gereği kişinin yapamayacağı hukuki işlemlerden dolayı kabahatten sorumlu

⁷⁷ Güçlü, s.69.

⁷⁸ Benzer yönde, Güçlü, s.69.

tutulması mümkün değildir. Çünkü kısıtlılık medeni hukuk anlamında hukuki işlem yapma ehliyetine kısıt gelmesi halidir. Salt kısıtlılık, kabahat sorumluluğunu ortadan kaldırmamakla beraber kısıtlılık nedeninin hukuka uygunluk nedeni yaratması veya kusurluluğu etkilemesi halleri saklıdır.

Sağır ve dilsizlik: Türk Ceza Kanunu'nun "Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler" başlığını taşıyan ikinci bölümünde düzenlenen hallerden birisi de "sağır ve dilsizlik"tir (m.33). Kabahatler Kanunu'nda bu yönde düzenleme olmadığı için yapılan atfın (m.12) bir gereği olarak sağır ve dilsizlik halinde de Türk Ceza Kanunu hükümleri⁷⁹ uygulama alanı bulacaktır⁸⁰. Kabahatler Kanunu gereği 15 yaşından küçüklerin kabahat sorumluluğu yoktur. Bu nedenle "onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler" ile "onsekiz yaşını doldurmuş olup da yirmibir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler" bakımından kabahat sorumluluğunun değerlendirilmesi gerekir⁸¹.

⁷⁹ Türk Ceza Kanunu'na göre "Bu Kanunun, fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocuklara ilişkin hükümleri, onbeş yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, onsekiz yaşını doldurmuş olup da yirmibir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında da uygulanır"(m.33).

⁸⁰ Bkz. **Akbulut** (2018), s.553-554.

⁸¹ Türk Ceza Kanunu gereğince "onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler", "oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümlere tâbidir. Kanun gereği "Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur" (31/2). Sonuçla; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizlerin "işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması" şartıyla cezai sorumluluğu ve kabahat sorumluluğu yoktur. Kanun gereğince "onsekiz yaşını doldurmuş olup da yirmibir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler" ise "onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olanlara" ilişkin hükümlere tâbidir. Kanun, onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında cezasızlık değil ceza indirimi öngörmektedir. Bu nedenle "onsekiz yaşını doldurmuş olup da yirmibir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler" bakımından kabahatten dolayı sorumsuzluk mümkün değildir. Ancak dilencilik kabahati için öngörülen idari para cezası maktu olduğu için idari para cezasında indirim söz konusu değildir. Alt ve üst sınırları arasında idari para cezası öngörülmüş bir idari yaptırım olsa idi

Alkol ve Uyuşturucu Madde Etkisinde Olma: Türk Ceza Kanunu'nun "Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler" başlığını taşıyan ikinci bölümünde düzenlenen hallerden birisi de "geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma" halidir⁸². Bu cezasızlık hali kabahatler için de geçerlidir⁸³. Bu nedenle irade dışı bir şekilde veya geçici bir nedenle alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olup işlenen kabahatin anlam ve sonuçları anlamayan kişinin kabahatten dolayı sorumluluğu yoktur⁸⁴. Özellikle dilencilik kabahati açısından kişilerin alkol ve uyuşturucu etkisinde dilencilik yaptırılması söz konusu olabilir. Bu durumda dilencilik kabahatinden dolayı kişiye idari para cezası tesis edilemez. Ancak ihlale bağlı diğer idari yaptırımların uygulanması söz konusu olacaktır. Kişinin kendi isteği ile alkol veya uyuşturucu madde alması halinde ise kusurluluğa bir etkisi olmayacaktır.

Geçici Nedenler: Geçici nedenler kusurluluğu ortadan kaldıran bir hal olarak Kabahatler Kanunu'nda düzenlenmemiştir. Türk Ceza Kanunu ile düzenlenen bu haller kabahatler açısından da Kabahatler Kanunu'nda yapılan göndermenin bir sonucu olarak uygulama alanı bulacaktır. Geçici nedenler kişilerin geçici olarak kusur yeteneğini ortadan kaldıran haller olarak kabul edilir. Gebelik, diyabet, ateşli hastalık gibi haller geçici nedenlere örnek olarak verilebilir⁸⁵. Bu hallerde kişi hakkında fiilin anlam ve önemini idrak edemediği, fiille ilgili davranışlarını yönlendiremediği için idari para cezası verilmez⁸⁶.

---

bu durum bir ceza indirim sebebi olabilecekti. Kabahatler Kanunu, Türk Ceza Kanunu'na "hukuka uygunluk nedenleri ile kusurluluğu ortadan kaldıran nedenler" bakımından göndermede bulunsa da bu gönderme sadece söz konusu hallerle sınırlı tutmak gerekir. Bunun haricinde ceza indirimi, yaptırımların uygulanmasına ilişkin bir gönderme bulunmadığı için kabahatlerden dolayı ceza indirimi şeklinde bir yorum da mümkün değildir.

⁸² "1) Geçici bir nedenle ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. (2) İradi olarak alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisinde suç işleyen kişi hakkında birinci fıkra hükmü uygulanmaz (m.34)"

⁸³ Bkz. **Akbulut** (2018), s.554-557.

⁸⁴ **Kangal** (2011), s.204.

⁸⁵ **Kangal** (2011), s.204.

⁸⁶ **Kangal** (2011), s.204.

IV. DİLENCİLİK KABAHAHATİ SONUCU ÖNGÖRÜLEN İDARİ YAPTIRIMLAR

A. GENEL OLARAK YAPTIRIM VE İDARİ YAPTIRIM KAVRAMI

Yaptırım, “kanun, ahlak gibi kurumların buyruklarının yerine getirilmesini sağlama” olarak tanımlanmaktadır⁸⁷. Hukuki bir terim olarak ise; hukuk düzeninin kurallarına uyulmaması durumunda (yine hukuk düzeni tarafından) verilen tepkiye “yaptırım” denir⁸⁸. Yaptırım “var olan sosyal düzeni korumayı amaçlayan veya sosyal düzen bozulduğu takdirde eski hale getirmeye çalışan içeriği hukuk kuralları ile biçimlenen tepki” olarak da tanımlanabilir⁸⁹.

Hukuk kuralları esas olarak sosyal düzeni korumayı amaçlamaktadır. Ancak sosyal düzenin de ötesinde “idari düzen” diye adlandırılan daha özel bir düzenin var olduğu ifade edilebilir⁹⁰. Bu düzen idarenin kamu sağlığı, kamu güvenliği ve ulusal serveti korumakla görevli olduğu alan olarak tanımlanmaktadır⁹¹. Söz konusu (sosyal düzenin bir parçası olan) idari düzenin bozulması durumunda düzenin tekrar sağlanması ise ancak idari yaptırımlar ile mümkündür⁹². Bu anlamda idari yaptırımlar, idari düzeni sağlamak amacıyla idarenin üstlenmiş olduğu görevleri etkili, ivedi bir şekilde yerine getirmesini sağlamak amacıyla idari ihlaller söz konusu olduğu zaman uygulama alanı bulmaktadır⁹³. İdari ihlal ise “idari emir ve yasağı bozan ve de idarece cezalandırılabilen eylem”⁹⁴ olarak tanımlanmaktadır.

⁸⁷ <<http://www.tdk.gov.tr>> s.e.t. 06.11.2022.

⁸⁸ **Çağlayan**, s.10; **Gölcüklü**, s.117; **Donay, Süheyl** (1972), Para Cezaları, İstanbul, Kervan Yayınları, s.4.

⁸⁹ Bkz. **Hafizoğulları Zeki** (1996), Ceza Normu-Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, Ankara, US-A Yayıncılık, s.1 vd.; **Özay**, s.15.

⁹⁰ **Günday**, s.216.

⁹¹ **Oğurlu**, s.33.

⁹² Sosyal düzenin idare eliyle korunması için idareye önemli görevler düşmektedir. Anayasa Mahkemesi (AYM) bu husus şu şekilde ifade etmiştir: “... İdarenin hizmetlerini gereği gibi ve ivedilikle görebilmesi için, yaptırım uygulama yetkilerine gereksinimi vardır. İdare bu yetkilerle, kamu düzeni ve güvenliğini, kamu sağlığını, ulusal servetleri zamanında ve gereği gibi koruyabilir. Bu nedenle, idareye, geniş ve çeşitli yaptırımlar uygulama yetkisi tanınmıştır ...”. AYM, E:2001/225, K:2002/88, K.T.:8.10.2002, <<http://www.anayasa.gov.tr>> s.e.t. 06.11.2022.

⁹³ **Günday**, s.215.

⁹⁴ **Gölcüklü**, s.118 ve 121.

İdari yaptırımlar, bir hukuk kuralının uyulmaması durumunda bu uymamanın karşılığı olarak yine idarece verilen tepkidir⁹⁵. İdare tarafından verilen tepkinin amacı sosyal düzeni daha da özelde ise “idari düzeni”⁹⁶ korumaktır. İdari yaptırımların gerekliliği de bu noktada ortaya çıkmaktadır. İdare, kamu hizmetlerini yerine getirmek, kamu güvenliğini sağlamak adına idari yaptırım uygulama yoluna gitmektedir. İdarenin yaptırım uygulama yetkisi idareye tanıyan bir haktır ve günlük hayatın çeşitliliği nedeniyle idarenin geniş bir yaptırım uygulama yetkisi vardır⁹⁷. İdari yaptırım uygulama yetkisi Anayasa Mahkemesi’nin bir kararında da belirtildiği üzere Anayasa’dan kaynaklanmaktadır: Yüksek Mahkeme’ye göre Anayasa’nın 38. maddesinde yer alan “idare kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamaz” hükmü idareye dolaylı da olsa yaptırım uygulama yetkisi vermektedir⁹⁸. Dilencilik sonucu tesis edilecek yaptırımların idari işlem niteliğinde olduğunu unutmamak gerekir. Bu nedenle idari yaptırımlar kural olarak idari işlemlerin hukuki rejimine tâbidir. Bu çerçevede söz konusu idari yaptırımlar, idare tarafından idari usullere uygun olarak tesis edilir. İdari yaptırımlarda uygulanan usuller diğer idari kararlara uygulanan usullerden farklıdır. Bu farklılık idari yaptırımın, muhatabında yaptığı etkinin bir sonucudur. İdari yaptırım kararında öngörülen usul kuralına uyulmaması idari işlemi usul unsuru açısından sakatlığına neden olur.

⁹⁵ Doktrinde idari yaptırım; “yasaların açıkça yetki verdiği ve yasaklamadığı durumlarda, araya yargı kararı girmeden, idarenin doğrudan doğruya bir işlemi ile ve idare hukukuna özgü usullerle uyguladığı ceza” olarak da tanımlanmaktadır (Özay, s.35). Belirtmek gerekir ki tanımda özellikle yaptırımı uygulayan makamın ve usulün belirtilmiş olması önemlidir. Çünkü bu vurgunun amacı idari yaptırımlar ile cezai yaptırımlar arasındaki farklılığı da ortaya koymaktır (Çağlayan, s.23). Anayasa Mahkemesi ise öğretiyeye atıfla idari yaptırımı şu şekilde tanımlamaktadır: “idarenin, bir yargı kararına gerek olmaksızın yasaların açıkça verdiği bir yetkiye dayanarak İdare Hukukuna özgü yöntemlerle, doğrudan doğruya bir işlemi ile uyguladığı yaptırımlarla, verdiği cezalara ‘idari yaptırım’ denir” (AYM, E:1996/48, K:1996/41, K.T: 23.10.1996, <<http://www.anayasa.gov.tr>> s.e.t.06.10.2022.

⁹⁶ **Günday**, s.215.

⁹⁷ “... gelişen, büyüyen, çeşitlenen ve çoğalan toplumsal gereksinimleri yerinde, zamanında ve etkin bir biçimde karşılayabilmek için çağdaş yönetimlerde idareye geniş ve değişik alanlarda yaptırım yetkileri tanınmaktadır...”. AYM, E:1996/72, K:1997/51, K.T:15.5.1997, <<http://www.anayasa.gov.tr>> s.e.t.06.10.2022.

⁹⁸ AYM, E:2000/43, K:2004/60, K.T: 3.5.2004, <<http://www.anayasa.gov.tr>> s.e.t.06.10.2022.

B. İDARİ YAPTIRIM TÜRLERİ

1. İdari Para Cezası

İdari para cezası (yaptırım) “idari düzene aykırılık teşkil eden eylemler sebebi ile yasanın açıkça izin verdiği hallerde idarenin yargı organına başvurmaksızın kendisinin bizzat uyguladığı ve bir miktar paranın alınması şeklinde gerçekleşen mali nitelikte yaptırım” türüdür⁹⁹. Kabahatler Kanunu’na göre idari para cezaları maktu, nispi veya alt -üst sınırının belirlenmiş şekilde olabilir. Dilencilik kabahati için öngörülen idari para cezası maktu niteliktedir¹⁰⁰. Çünkü kabahatin karşılığı sabit bir para cezasıdır. Maktu para cezaları sabit bir değer olduğu için bu cezasının takdiren değiştirilmesi, belirlenmesi mümkün değildir. Bu nedenle bu tür cezalarda sübjektif durum, ihlalin şiddeti gibi ölçütlere dayalı olarak cezasının takdiren belirlenmesi mümkün değildir¹⁰¹.

Kabahatler Kanunu’na göre idari para cezaları kural olarak genel bütçeye gelir kaydedilir. Ancak sosyal güvenlik kurumları ile mahalli idareler tarafından verilen idari para cezaları kendi bütçelerine gelir kaydedilir (m.17/3). İdari para cezası verme konusunda birden fazla idarenin karar alma yetkisi bulunduğu hallerde her bir idare lehine söz konusu cezanın gelir kaydedilmesi mümkün olacaktır. Bu husus, konumuz olan dilencilik kabahati bakımından da geçerlidir. Hem merkezi yönetim hem de belediye adına para cezası gelir olarak kaydedilebilir. Kural olarak, yaptırım kararı kolluk tarafından alınması durumunda merkezi yönetim bütçesine, zabıta tarafından alınmış ise belediye bütçesine gelir olarak kaydedilecektir (m.17/3).

Kabahatler Kanunu’nda öngörülen idari para cezalarının tahsil usulü Tahsilat Genel Tebliği¹⁰² ile düzenlenmiştir. Tebliğ ile idari para cezası vermeye yetkili olan kamu tüzel kişileri, idari para cezası vermeye yetkili olan kamu tüzel kişile-

⁹⁹ **Mahmutoğlu Fatih Selami** (1996), “İdari Para Yaptırımını Gerektiren Eylemler Yönünden Yargılama Rejimi” İÜHFİM, C:LV, S:1-2, s.153; **Donay**, Para Cezaları, s.157.

¹⁰⁰ İdari para cezaları her yıl 213 sayılı Vergi Usul Kanunu gereğince yeniden değerlendirilir ve artarak uygulanır. Dilencilik kabahati karşılığı idari para cezası 2023 yılı için 617 TL’dir.

¹⁰¹ **Güçlü**, s.99.

¹⁰² R.G., T: 12.05.2007, S:26520.

rince yapılacak işlemler, mahkemeler ve cumhuriyet savcıları tarafından verilen idari para cezaları, idari para cezalarının tahsil zamanlaşımı, vergi dairelerince yapılacak işlemler vb. hususlar düzenlenmiştir.

2. El koyma

Dilencilik kabahati sonucu verilecek bir diğer yaptırım ise el koymadır. İdari para cezasının yanı sıra elde edilen gelire el konulur. El koyma gerçek yaptırım uygulanmadan önce geçici bir önlem niteliğinde bir tedbirdir¹⁰³. El koyma farklı kanunlarımızda öngörölmüş idari işlem niteliğinde idari mali bir yaptırımdır¹⁰⁴. Mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararının uygulanabilmesi için kararın kesinleşmesi gerekliliği el koyma yaptırımının önemi ortaya koymaktadır. Çünkü dilencilik sonucu elde edilen maddi değerin mülkiyetinin kamuya geçirilmesi kararının kesinleşmesine kadar geçici bir tedbir olarak el koyma uygulanacaktır.

Dilencilik kabahatinin işlenmesi ile birlikte, kişinin dilencilik yaptığına dair bir tutanak tutulur sonra da dilencilik sonucu elde edilen değerin tespiti yapılarak el konulur. Dilencilik sonucu elde edilen gelirin öncelikle tespiti gerekmektedir. Dilenci üzerindeki paranın ne kadarının dilencilik sonucu elde edildiğinin tespiti zordur. Bunu tespit etmek idarenin görevidir¹⁰⁵. Dilencilik kabahatini işleyen kişinin üzerinde bulunan paranın tamamının aksi kanıtlanmadıkça dilencilik sonucu elde edilen gelir olarak kabul edilmesi düşünülebilir. Ancak bu yorum da mülkiyet hakkını ihlal edecek şekilde ölçsüz sonuçlar doğurabilir. Bazen dilenciler üzerinde bulunan maddi varlıklar hayatın olağan akışı ile açıklanması zor derecede maddi değerde olabilir. Örneğin bir dilenci üzerinde bulunan 100-300 TL gibi bir miktarın dilencilik sonucu elde edildiği düşünülebilir.

¹⁰³ Birçok kanunumuzda müsadere veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi öncesinde elde edilen eşya veya değer öncelikle el koyulur. Kaçak orman ürünü taşınan araca el konulması, ruhsatsız imal edilen tuğlalara el konulması, toplu kaçakçılık yapılmasından dolayı araca el konulması durumları el koymaya örnek teşkil eder (Oğurlu, s.96-98).

¹⁰⁴ Örneğin 2942 s.Kamulaştırma Kanunu; 221 s.Amme Hükmi Şahısları veya Müesseseleri Tarafından Fiilen Amme Hizmetlerine Tahsis Edilmiş Gayrimenkuller Hakkında Kanun; 6831 s.Orman Kanunu, 2313 s.Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun, el koyma yaptırımına yer veren kanunlardır (bkz. Oğurlu, s.96-98).

¹⁰⁵ İnan /Demir, s.161-162.

Ancak Anayasa Mahkemesi'nde bireysel başvuruya konu olmuş olayda olduğu gibi¹⁰⁶ dilenci üzerinde “sayıca çok fazla çeyrek altın, 12 Cumhuriyet altını, bilezik ve yüklü miktarda para” bulunması halinde ise izahı zor bir durum ortaya çıkmaktadır.

Yine dilencilik iddiasında bulunulan bir çocuk üzerinde bulunan parayı harçlık olarak biriktirdiğini iddia edebilir. Bu durumda da tespit güçlüğü bulunmaktadır. Bir taraftan dilencilik sonucu bu kadar maddi değer in elde edilmesinin, elde edildi ise kişinin kendi üzerinde taşımasının izahı güçtür. Bu maddi değer in dilencilik sonucu elde edilmediği iddia ediliyor ise bu değer in de kişinin üstünde taşıması hayatın olağan akışına aykırıdır. Sonuçla dilencilik sonucu elde edilen gelirin/maddi değer in tespiti kolay değildir. Anayasa Mahkemesi ise bireysel başvuru sonucu “dilenci üzerinde bulunan maddi değer in karine olarak dilencilik sonucu elde edildiği” yorumuna elverişli bir karar vermiştir¹⁰⁷. Bizce de kişi üzerinde elde edilen hayatın olağan akışına uygun olmayan ölçüde maddi değerlerin karine olarak dilencilik sonucu elde edildiğini kabul etmek gerekir.

3. Mülkiyetin Kamuya Geçirilmesi

Kabahatler Kanunu'na göre “Kabahatler karşılığında uygulanacak olan idarî yaptırımlar, idarî para cezası ve idarî tedbirlerden ibarettir. İdarî tedbirler, mülkiyetin kamuya geçirilmesi ve ilgili kanunlarda yer alan diğer tedbirlerdir” (m.16). Mülkiyetin kamuya geçirilmesi tedbiri ile caydırıcılığın sağlanması ve böylece kabahatlerin işlenmesinin önlenmesi amaçlanmaktadır. Dilencilik kabahati karşılığı olarak elde edilen gelirin mülkiyetinin kamuya geçirilmesi sağlanarak dilencililiğin bir meslek ve rant aracı haline gelmesi önlenmek istenmektedir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi kararı ile de vurgulandığı üzere “Böylelikle kabahatle mücadelede caydırıcılığın sağlanması ve yeni kabahatlerin

¹⁰⁶ **Alişen Bağcaçi Başvurusu**, AYM, Bireysel Başvuru, Başvuru No: 2015/18986, K. T.: 25.12.2018,

R.G., S:30659, T: 18.01.2019, <<https://legalbank.net/belge/aym-bireysel-basvuru-2015-18986-t-25-12-2018-dilencilik-gerek-199-esiyle-ziynet-esyasinin-m-220-lkiy/3290026/>> s.e.t. 04.11.2022.

¹⁰⁷ **Alişen Bağcaçi Başvurusu**, Başvuru No: 2015/18986.

işlenmesinin önüne geçilmesi hedeflenmektedir”¹⁰⁸. Bu aynı zamanda kabahatler ile mücadelede elverişli ve gerekli bir araç niteliğindedir.

Mülkiyetin kamuya geçirilmesinin konusu “kabahatin konusunu oluşturan veya işlenmesi suretiyle elde edilen eşya” oluşturur (m.18). Bu kurumun Türk Ceza Kanunu’ndaki muadili ise müsadere¹⁰⁹. Ancak iki kurumun uygulama alanı ve uygulama şekli birbirinden farklılık arz etmektedir¹¹⁰. Mülkiyetin kamuya geçirilmesi kabahati Kabahatler Kanunu’nun 18. maddesi ile detaylı düzenlene de bir yaptırım olarak Kanun’da sadece dilencilik ve kumar kabahati sonucu elde edilen gelire ilişkin düzenlenmiştir. Müsadere¹¹¹ bir güvenlik tedbiri olarak ceza hukuku yaptırımı iken mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararı idari bir karardır. Bu nedenle idari işlemlerin hukuki rejimine tâbidir.

Kabahatler Kanunu m.18/4’e göre “Eşyanın mülkiyeti, kanunda açık hüküm bulunan hallerde ilgili kamu/kurum ve kuruluşuna, aksi takdirde Devlete geçer”. Dilencilik kabahati bakımından mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararının hangi makam tarafından alınacağı açıkça düzenlenmiştir: “mülkiyetin kamuya geçirilmesine mülki amir veya belediye encümeni karar verir”. Bu kararın mülki amir veya belediye encümeni tarafından alınabildiği hallerde söz konusu gelirin de kararı alan idarenin bütçesine gelir kaydedilmesi söz konusu olacaktır. Kararı almaya yetkili makamların düzenlenmesi dilencilik sonucu elde edilen gelirin de bu makamların mülkiyetine aktarılması şeklinde anlaşılmalıdır.

Mülkiyetin kamuya geçirilmesinde birden fazla idare yetkilidir. Para cezası kararını kolluk görevlileri veya belediye zabıtası görevlileri alabiliyorken, mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararını da mülki amir veya belediye encümeni alabi-

¹⁰⁸ Alişen Bağcaçı Başvurusu, Prg. 46.

¹⁰⁹ Bkz. Güçlü, s.149-150.

¹¹⁰ Çocuklar ile beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimse-lerin dilencilikte araç olarak kullanılması halinde ise bu suç sonucu elde edilecek gelir ise Türk Ceza Kanunu (m.54) gereğince müsadere edilecektir.

¹¹¹ Bkz. Koca, Mahmut (2020) “Türk Ceza Hukukunda Müsadere” <<https://blog.lexpera.com.tr/turk-ceza-hukukunda-musadere/#:~:text=%C3%96rne%C4%9Fin%20ruhsatl%C4%B1%20silahla%20taksirle%20birinin,kullan%C4%B1lan%20e%C5%9Fya%20olaca%C4%9F%C4%B1ndan%20m%C3%BCsadere%20edilebilecektir>> s.e.t. 29.11.2022.

lir. Kolluk kararına bağlı mülki amir, belediye zabıta görevlileri kararına bağlı olarak belediye encümeni tarafından karar alınabilir. Bunun yanında para cezası kararını alan ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararlarını alan makamlar farklı da olabilir. Örneğin polis idari para cezası tutanağına dayalı olarak belediye encümeni tarafından mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararı alınabilir.

Kural olarak Kabahatler Kanunu'na göre mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımını bağımsız olarak da uygulanabilir. Ancak dilencilik kabahati sonucu bu yaptırımın uygulanabilirliği dilencilik kabahatinden dolayı ceza verilmesine bağlıdır. Yani mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımının sebep unsuru idari para cezası işlemidir.

C. DİLENCİLİK SONUCU ELDE EDİLEN GELİRİN MÜLKİYETİNİN KAMUYA GEÇİRİLMESİ VE MÜLKİYET HAKKI İLİŞKİSİ

Dilencilik sonucu elde edilen gelirin mülkiyetinin kamuya geçirilmesi kararı verilmektedir. İdari yaptırımların idari kamu düzenine aykırı hareket edenleri uyarma, görev ve sorumluluklarını hatırlatma amacı vardır. Bu durumda dilencilik sonucu elde edilen gelirin kamu mülkiyetine geçirilmesi halinde idari yaptırımın önleyicilik ve cezalandırıcılık fonksiyonları¹¹² ortaya çıkmaktadır. İdari yaptırımlar teknik anlamda ceza olmamasına rağmen cezalandırıcılık özelliğine de sahiptir¹¹³. Çünkü idare, idari yaptırımlar ile kendi faaliyet alanı ve fonksiyonu ile ilgili emir ve yasaklara uymayanlarda belirli bir katlanma yükümlülüğü doğurmaktadır¹¹⁴.

Bir yaptırım türü olarak mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımının anayasal bir hak olan mülkiyet hakkına getirilen bir sınırlama olduğu aşikârdır. Anayasa'nın 35. maddesine göre;

¹¹² **İçel, Kayıhan** (1984), “İdari Ceza Hukuku ve Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi” İÜHF, C:50, S:1-4, s.119; **Donay, Süheyl** (1972), “İdarenin Ceza Verme Yetkisi Konusunda Anayasa Mahkemesinin Bir Kararı Üzerine Düşünceler”, İÜHF, C:XXXVII, S:1-4, s.425; **Oğurlu**, s.41.

¹¹³ **Donay**, Para Cezaları, s.7; **Ulusoy Ali** (2009), “İdari Ceza Hukuku'nun İşlevi ve Hukuk Düzeni İçindeki Yeri”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tarafından Düzenlenen İdari Ceza Hukuku Sempozyumu, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s.42.

¹¹⁴ **Zanaobini**, s.25; **Gölcüklü**, s.117.

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.” Toplumsal düzenin sağlanması kamu yararı kavramında değerlendirilmelidir. Bu nedenle kabahatler ile mücadele kapsamında kabahat sonucu elde edilen gelirin el konularak mülkiyetinin kamuya geçirilmesi Anayasa ile uyumludur. Ayrıca AİHS’nin 1 numaralı protokolü ile de mülkiyet hakkı düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeye göre kişiler, kamu yararı sebebiyle ve yasa da öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mülkiyet hakkından yoksun bırakılabilir. Bu çerçevede Kabahatler Kanunu düzenlemesinin AİHS ve Anayasa uyumlu olduğunu ifade etmek gerekir¹¹⁵.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi mülkiyetin kamuya geçirilmesi tedbirini “suçla mücadele için etkili ve gerekli bir araç”, “suçla mücadelede caydırıcılığın sağlanması ve suçtan gelir elde edilmemesinin güvence altına alınması” açısından gerekli görmektedir¹¹⁶. Ancak el koyma başlığı altında da ifade etmeye çalıştığımız üzere dilenci üzerinde tespit edilen ve el konulan maddi değer mülkiyetinin kamuya geçilmesi hususunda birkaç temel tereddüt ortaya çıkmaktadır. Bir kere dilenci üzerinde bulunan maddi değerlerin dilencilik sonucu elde edildiğinin tespiti nasıl yapılacaktır? Bunun yanında dilencilik sonucu elde edilmeyen maddi değerlerin mülkiyetinin kamuya geçirilmesi mülkiyet hakkını ihlal eder mi? Ayrıca dilencilik sonucu elde edilse dahi yine de mülkiyetin kamuya geçirilmesi tedbiri mülkiyet hakkını ihlal eder mi sorularını değerlendirmek gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi bu hususta bireysel başvuru sonucu ilginç bir karar vermiştir. Karara konu olayda özetle; zabıtaya yakalan bir kişi üzerinde sayıca fazla altın ve yüklü miktarda para tespit edilmiştir. Bu maddi değerlerin mülki-

¹¹⁵ **Gedik, Doğan** (2008), “Bir idari Yaptırım Çeşidi Olarak Mülkiyetin Kamuya Geçirilmesi” *Terazi Hukuk Dergisi*, Ocak, S:17, s.121.

¹¹⁶ AİHM bu hususları Raimondo/İtalya, (B. No: 12954/87) ve Phillips/Birleşik Krallık (B. No: 41087/98,5/7/2001) kararları ile vurgulamıştır. Kararlara atıf yapan karar: **AYM, Alişen Bağcaçi Başvurusu**, Başvuru No: 2015/18986, R.G., S:30659, T.: 18.01.2019, K. T.: 25.12.2018, <<https://legalbank.net/belge/aym-bireysel-basvuru-2015-18986-t-25-12-2018-dilencilik-gerek-199-esiyle-ziynet-esyasinin-m-220-lkiy/3290026/>> s.e.t. 04.11.2022.

yetinin kamuya geçirilmesi üzerine ilgili kişi mülkiyet hakkının ihlal edildiğini, iddia ederek Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur¹¹⁷. Karara konu olayda zabıtanın denetimi neticesinde kişi üzerinde “26 çeyrek altın, 12 Cumhuriyet altını, bir bilezik ve bin 633 lira” tespit edilmiştir. Başvurucu balon sattığını, geçimini de bu şekilde sağladığını iddia etmektedir. Karara konu olan ziynet eşyasının sadece balon satılarak elde edilmesi pek kolay görünmemektedir. Bu kadar büyük bir maddi değerın balon satarak elde edilmesi, elde edilse dahi kişi tarafından üstünde taşınması hayatın olağana akışına uygun değildir. Ancak daha geniş bir zaman içerisinde dilencilik sonucu elde edilmesi de mümkündür. Bu durumun ise tespiti kolay değildir. İlgili olayda başvurusunun yedi gündür aynı yerde dilencilik yaptığı ve bunu meslek haline getirdiği ifade edilmiştir. Bu sebeple de söz konusu maddi değerın dilencilik sonucu elde edildiği kabul edilmiştir. Hatta başvurusunun gelir kaynağı olarak gösterdiği sigorta kaydı dahi maddi değerlerin dilencilik harici edinildiğini kanıtlayamadığı ifade edilmiştir:

“Başvurucu, sigortalı olarak bir işyerinde çalıştığı hâlde meşru yollardan elde ettiğini belirttiği altın ve nakit paranın dilencilik yaptığı gerekçesiyle mülkiyetinin kamuya geçirilmesinden yakınmıştır. Başvurucu; itirazlarının derece mahkemelerince dikkate alınmadığını, gösterdiği tanıkların dinlenilmediğini ve etraflı bir mali durum araştırması yapılmadığını vurgulamıştır. Başvurucu sonuç olarak bu gerekçelerle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür”¹¹⁸. “Bakanlık görüşünde, başvurusunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni bir dayanağının olduğu ve dilencilik yoluyla kazanç elde edilmesinin önüne geçilerek caydırıcılık sağlanması yönünde meşru bir amacının da olduğunu bildirilmiştir. Ayrıca yalnızca başvurusunun üzerinden çıkan nakit para ve altının mülkiyetinin kamuya geçirildiği, başvurusunun geçimini dilencilikten sağladığının Ceza Mahkemesince kabul edildiği ve itiraz aşamasında usul güvencelerinin sağlandığı hususlarına dikkat çekilmiştir”¹¹⁹.

¹¹⁷ Alişen Bağcaçi Başvurusu, Başvuru No: 2015/18986.

¹¹⁸ Alişen Bağcaçi Başvurusu, Prg. 31.

¹¹⁹ Alişen Bağcaçi Başvurusu, Prg. 32.

Söz konusu kararda tutanak tutan görevlilerin tanık beyanları esas alınarak söz konusu kişinin dilencilik yaptığı, para ve altınların dilencilik sonucu elde edildiği kanaati oluşmuştur. Sosyal güvenlik kaydının tek başına bir gelir kaynağı olamayacağı düşüncesi doğrudur. Ancak sosyal güvenlik kaydının neden tek başına kanıt olamayacağı etraflıca tartışılmalı, kişinin mali durumu detaylı bir şekilde incelenmelidir. Somut olayda da başvuru etraflıca bir mali durum analizinin yapılmadığını iddia etmektedir. Bunun yanında sosyal güvenlik kaydı haricinde kişinin farklı bir gelir kaynağı olabileceği hususu (her ne kadar başvuruya yeterli imkân tanındığı ifade edilse de) etraflıca tartışılmamıştır. Anayasa Mahkemesi, AİHM'nin Telhis ve Viziteu/Romanya (B. No: 47911/15) kararına atıfla elde edilen değerlerin meşru kökenini kanıtlama yükümlüğünün kişilere ait olduğuna işaret etmektedir¹²⁰. Yine yüksek mahkeme AİHM kararlarına atıfla mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararlarının usuli güvencelere sahip olması, yaptırım halinde ise savunma ve itirazların etkin bir biçimde yürütülmesi gerekliliğini vurgulamaktadır¹²¹.

Somut olayda bir hafta arayla dilencilik yaptığı tespiti yer alsa da bir hafta veya daha fazla bir sürede bu miktarda altın ve paranın dilencilik yoluyla nasıl elde edilebileceği ikna edici şekilde açıklanmamıştır. Yine başvuru sahibinin sürekli aynı yerde dilencilik yapması ve bunu meslek haline getirmesi gibi hususların da kati olarak tespiti zaruridir.

Dilencilik sonucu kişi üzerinde tespit edilen maddi değerlerin kaynağının yeterince tartışılmayıp dilencilik sonucu elde edildiğinin kabulü bir karine olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönde bir kabul kanımızca kabul edilebilir olmakla birlikte somut olaylar özelinde mülkiyet hakkına ölçsüz bir müdahale haline de dönüşmemelidir. İstisnai olarak bazı özellikli faaliyetler açısından bu yönde bir kabul makul kabul edilebilir. Malvarlığındaki artışın hayatın olağan

¹²⁰ **Alişen Bağcaçi Başvurusu**, Prg. 22.

¹²¹ **Alişen Bağcaçi Başvurusu**, Prg. 23. AİHM, özellikle Denisova ve Moiseyeva/Rusya (B. No: 16903/03) kararında başvuru sahiplerinin yargılama sürecine dâhil edilmemeleri, bu yaptırıma karşı etkili bir mücadele yapılamadığı gerekçesiyle müdahalenin ölçsüz olduğu sonucuna ulaşmıştır (**Alişen Bağcaçi Başvurusu**, Prg. 24).

akışına uygun açıklanamadığı durumlarda elde edilen malvarlığının hukuka aykırı şekilde elde edildiği kabul edilebilir ve malvarlığının mülkiyeti kamuya geçirilebilir. Örneğin AİHM, Riela ve diğerleri/İtalya (B. No: 52439/99)¹²² kararı ile elde edilen kazançların mutlak hukuka aykırı, kanun dışı elde edildiği varsayımının orantısız olmadığına işaret etmektedir. AİHM kararları ile desteklediği ve vurgulandığı üzere elde edilen maddi gelirlerin mülkiyetinin kamuya geçirilmesinin suç ve kabahat ile mücadelede önemi yadsınamaz. Ancak bu yönde alınacak tedbirlerin mülkiyet hakkı ile ölçülü olması esastır.

D. İDARİ YAPTIRIMA KARAR VEREN MERCİLER

İdari yaptırım kararları idari ihlaller karşısında idari makamlar tarafından alınır. İdari yaptırımların en önemli özelliklerinden birisi de yaptırımın ancak idarenin bir organı aracılığıyla verilebilmesidir. Bu özellikten çıkan önemli bir sonuç ise idari yaptırımların çekişmesiz nitelikte olduğudur¹²³. Bu noktada kamu tüzel kişileri veya kamu tüzel kişilikleri içinde icracı makamları kamu görevlileri idari yaptırım tesis edebilir. İdari makam merkezden yönetim makamları olabileceği gibi yerinden yönetim makamları da olabilir. Dilencilik kabahati bakımından da yaptırım kararı alabilecek makamlar Kabahatler Kanunu ile sayılmıştır. Bu çerçevede farklı tür yaptırımları belediye zabıta görevlileri, mülki amir, belediye encümeni, Cumhuriyet savcısı veya mahkeme alabilir.

Kolluk ve Belediye Zabıta Görevlileri: İdari yaptırıma karar veren merciler bakımından kanun koyucu kolluk ve belediye zabıta görevlilerini ayrı makamlar olarak zikretmeyi tercih etmektedir. Aslında kolluk terimi idare hukuku doktrininde belediye zabıta görevlilerini de kapsar niteliktedir. Bu yönde bir tercih

¹²² “Kararına konu olayda, organize suç örgütlerinin faaliyetleri çerçevesinde elde edildiği gerekçesiyle başvuruçuların taşınmazları, araçları ve şirket hisselerinin müsadere edilmesi söz konusudur. AİHM derece mahkemelerinin başvuruçuların mali durumlarının özenli bir şekilde analiz edilerek müsadere edilen malların yalnızca başvuruçuların kanun dışı kazançlarıyla elde edilebileceği yönündeki değerlendirmelerini dikkate alarak mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin takip edilen meşru amaç ile karşılaştırıldığında orantısız olmadığı sonucuna varmıştır” (Alişen Bağcaçı Başvurusu, Prg. 27).

¹²³ Bkz. Soyaslan, Doğan (1990), Yürütme Organının Suç ve Ceza Koyma Yetkisi, Ankara, Kazancı Yayınları, s.107.

muhtemelen özel kolluk- genel kolluk ayrımından kaynaklanmaktadır. Kolluk veya belediye zabita görevlileri dilencilik yapıldığını tespit etmekte ve tutanak altın almakta ve akabinde ise idari para cezası tesis etmektedir. Kolluk personeli olarak polisin de dilencilik kabahati dolasıyla yaptırım kararı alma yetkisi bulunmaktadır. Ancak uygulamada polisin daha çok zabitanın zorlayıcı tedbir kullanma yetkisini kullanamadığı ve çağrı ile hazır bulunduğu durumlarda idari yaptırım kararı almayı tercih ettiği gözlemlenmektedir¹²⁴.

Kabahatler Kanunu ile belediye zabita görevlileri idari yaptırım kararı alma yetkisine sahiptir. Ancak büyükşehirler belediyelerinin bulunduğu yerler bakımından büyükşehir ve ilçe belediyesi arasındaki yetki ve görev dağılımını belirlemek gerekir. Büyükşehir belediyelerinde ilçe belediyeleri genel yetkilidir. Bu nedenle 5216 sayılı Kanun ile büyükşehir belediyesinin görev ve yetkisi kapsamında sayılmayan her husus ilçe belediyelerin görev ve yetki alanına girmektedir. Bu nedenle Kabahatler Kanunu uygulamasında da öncelikli olarak ilçe belediyeleri yetkilidir. Ancak büyükşehir belediyesinin yetki alanına girdiği belirtilen alanlarda ilçe belediyelerinin işlem yapmasına da engel bulunmamaktadır. Yani büyükşehir belediyelerinin yetki alanlarına giren sahalarda da ilçe belediyelerinin işlem yapması mümkündür.

Mülki Amir: Mülki amir (vali/kaymakam) dilencilik kabahati sonucu elde edilen mülkiyetin kamuya geçirilmesinde yetkilidir (m.33). Ancak uygulamada daha çok belediye zabitasının idari yaptırım kararı alması ve bu kararlara dayalı olarak belediye encümenince mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararı alındığı gözlemlenmektedir¹²⁵.

Belediye Encümeni: Belediye encümeni dilencilik kabahati sonucu elde edilen mülkiyetin kamuya geçirilmesinde yetkilidir (m.33). Belediye encümeninin bunun haricinde dilencilik kabahati karşılığında öngörülen idari para cezası veya el koyma gibi yaptırım kararlarını alma yetkisi yoktur.

¹²⁴ Bkz. <<https://www.dha.com.tr/yerel-haberler/istanbul/silivride-polis-ve-zabitan-dilenci-operations-2055250>> s.e.t. 30.05.2023.

¹²⁵ Somut örnekler için bkz. <https://erbaa.bel.tr/Site/tema/genel/uploads/meclis_kararlari/dosya/2022144-%C4%B0dari-Para-Cezas%C4%B1-dilencilik.pdf> s.e.t. 30.05.2023; <<https://www.pursaklar.bel.tr/data/59143daeca7f311f307d8408/2019%20mart.pdf>> s.e.t. 30.05.2023.

Cumhuriyet Savcısı: İdari makamdan sadece idare cihazı içindeki idari organlar anlaşılır. Kabahatler Kanunu açısından Cumhuriyet savcısı da kanunda açıkça düzenlenen hallerde kabahatten dolayı yaptırım uygulayabilir (m.23/1). Ancak dilencilik kabahati açısından kanunda bu yönde bir düzenleme yoktur. Ayrıca bu halin dışında Cumhuriyet Savcısı iki ihtimal dâhilinde bir kabahati tespit ederek idari yaptırım kararı alabilir. Birinci ihtimalde Cumhuriyet Savcısı “bir suç dolayısıyla başlatılan soruşturma kapsamında bir kabahatin işlendiğini öğrenmesi halinde durumu ilgili kamu kurum ve kuruluşuna bildirebileceği gibi, kendisi de idarî yaptırım kararı verebilir” (m.23/2). İkinci ihtimalde ise “soruşturma konusu fiilin kabahat oluşturduğunun anlaşılması halinde Cumhuriyet savcısı bu nedenle idarî yaptırım kararı verir. Ancak, bunun için ilgili kamu kurum ve kuruluşu tarafından idarî yaptırım kararı verilmemiş olması gerekir (m.23/3)”. Bu durumda Cumhuriyet savcısı yürüttüğü bir soruşturmada dilencilik kabahatinin işlendiğini fark ederse kendisi idari yaptırım kararı alabilir. Ayrıca Cumhuriyet savcısı soruşturulan fiilin kabahat olduğunu tespit ederek idari yaptırım kararı alabilir. Konumuz gereği pek muhtemelen, “çocuklar ile beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimselerin dilencilikte araç olarak kullanması” suçunun soruşturulması sırasında bu ihlalin suç değil de dilencilik kabahati olduğu tespit edilebilir ve idari yaptırım kararı alınabilir. Özellikle dilencilikte araç olarak kullanma suçu ile dilencilik kabahati arasında belirsizliğin olduğu durumlarda Cumhuriyet savcısının bu yetkiyi kullanması ihtimal dâhilindedir.

Mahkeme: Kabahatler Kanunu gereğince mahkemeler de kabahatten dolayı yaptırım kararı verebilir. Kanun’un 24. maddesine göre “Kovuşturma konusu fiilin kabahat oluşturduğunun anlaşılması halinde mahkeme tarafından idarî yaptırım kararı verilir.” Kanun koyucu mahkemenin yaptırım kararı alması bakımından Cumhuriyet savcısından farklı bir düzenleme tercih etmiştir. Cumhuriyet savcısı kendisi kabahat kararı alabileceği gibi ilgili idareye de gönderebiliyordu. Ancak mahkeme yaptırım kararını doğrudan kendisi alacaktır. Bu durumda dilencilikte araç olarak kullanma suçunun kovuşturma evresinde söz konusu fiilin suç değil de kabahat olduğu anlaşılırsa mahkeme kabahat fiilinden dolayı yaptırım uygulayacaktır. Ancak kovuşturma evresinde kovuşturma konusu fiil dışında bir

kabahatin tespit edilmesi halinde mahkemeye Cumhuriyet savcısına verilen yetki gibi bir yetki verilmemiştir¹²⁶. Bu durumda mahkeme kendisi idari yaptırım kararı veremez. Ancak bu durumdan dolayı ilgili idareyi haberdar edecektir.

E. DİLENCİLİK KABAHAHATİNİN TESPİTİNDE İDARENİN YETKİLERİ

Dilencilik kabahatinde kolluğa dilencilik sonucu elde edilen gelire el koyma yetkisi verilmektedir. El koyma mülkiyetin kamuya geçirilmesi için alınan bir tedbirdir. Dilencilik nedeniyle el koyma yetkisi kolluk veya belediye zabıta görevlilerine aittir. Kolluk tarafından elde edilen gelir tutanak altına alınır ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi için belediye encümeni veya mülki amir tarafından karar verilir. Ancak elde edilen gelirin nasıl tespit edilebileceğine dair Kabahatler Kanunu'nda bir düzenleme bulunmamaktadır. Dilencilik sonucu elde edilen gelir, kişi tarafından bedenine ya da elbiselerinin içine saklanabilir. Kişi bazen elde edilen geliri daha görünür ve kolayca talep edilebilir şekilde ceketin, gömleğin ceplerine saklayabileceği gibi bazen de kolay görünmeyecek ve talep edilemeyecek şekilde, örneğin iç çamaşırlarına da saklayabilir. Bu durumda el edilen gelirin tespitinde kolluğun yetkileri nelerdir, bu yetkilerin sınırı nedir sorularının cevaplanması gerekmektedir.

Dilencilik sonucu elde edilen gelirin tam olarak tespit edilebilmesi için dilencinin üstünün aranması icap edebilir. Bu nedenle kolluk ve belediyesi zabıtasının üst araması yapabilmemesinin pozitif temelini olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Üst araması detaylı olarak Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. Bu Yönetmeliğin “durdurma, durdurma sonrası kontrol ve arama işlemleri” başlıklı 27. maddesine göre kolluk “kişileri ve araçları; (...) kabahatin işlenmesini önlemek, (...) kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek amacıyla durdurabilir. (...) Durdurma üzerine aşağıdaki işlemler yapılır: a) Durdurulan kişi üzerinde giysilerinden herhangi birisi çıkarılmaksızın, yoklama biçiminde bir kontrol yapılır”. Aynı Yönetmelik ile Kolluk tanımlanmıştır. Kolluk; Jandarma, polis, sahil güvenlik ve gümrük muhafaza görevlilerini, ifade eder (m.4).

¹²⁶ Güçlü, s.204.

Görüldüğü üzere bu yönetmelik ile belediye zabıta görevlilerine kabahat dolayısıyla elde edilen değerlerin tespiti maksadıyla üst arama yetkisi verilmemektedir.

2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nda ise polise “kabahatin işlenmesini önlemek, kabahat faillerinin kimliklerini tespit etmek” maksadıyla durdurma ve kimlik sorma yetkisi verilmektedir (m. 4/A). Durdurmayı takiben Kanun gereğince; “Polis, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik gerekli tedbirleri alabilir”. Ayrıca bu sınırlar ve kapsam içerisinde el ile dıştan kontrol yapılabilir. Benzer şekilde düzenleme Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği ile yapılmıştır (m.27). Ancak bu düzenleme polise dilencilik sonucu elde edilen geliri tespit etmeye elverişli bir üst arama yetkisi vermemektedir. Çünkü Kanun öncelikle Kabahatler açısından sadece kabahatin önlenmesi ve kabahat failinin kimliğinin tespiti bakımından düzenleme içermektedir. Böyle bir düzenleme el koyma amacıyla üst araması yetkisi vermemektedir.

2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nda ise 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nda benzer düzenlemeler bulunmamaktadır. Ancak jandarma da Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği çerçevesinde durdurma ve arama yetkililerini kullanabilmektedir. Ancak bu yönetmelik ifade ettiğimiz üzere kabahatten dolayı el konulacak geliri tespit maksadıyla üst arama yetkisi vermemektedir. Üst arama yetkisinin suç öncesi ve sonrası dahi ağır şartlara tâbi olması göz önüne alınırsa kabahatler açısından açık kanuni düzenleme olmadığı sürece üst araması yapılması mümkün değildir.

Son olarak Belediye Zabıta Yönetmeliği çerçevesinde zabıta görevlilerinin de üst araması veya benzer bir yetkisi bulunmamaktadır. Bazı Belediyeler, zabıta müdürlüğü çalışma prosedürlerini belirlemiş ve dilencilerle ilgili denetimlerde uyulması gereken esasları düzenlemiştir. Bu düzenlemelerde denetimler kapsamında dilencinin üst araması yapılabileceği ifadelerine rastlanılmaktadır¹²⁷. Ancak vurguladığımız üzere zabitanın bu yönde bir yetkisi bulunmamaktadır.

¹²⁷ Bkz. Kartal Belediyesi Zabıta Müdürlüğü Çalışma Prosedürü, <https://www.kartal.bel.tr/tr/dosyalar/Mudurlukler/ZM/ZM_Proseudur.pdf> s.e.t. 19.10.20221.

Uygulamada da zabitanın üst araması yaptığı görülmektedir¹²⁸. Bu aramaların temel hak ve özgürlüklere müdahale niteliğinde hukuka aykırı mahiyette uygulandığı görülmektedir. Hatta kişilerin iç çamaşırlarının dahi arandığı örnekler bulunmaktadır¹²⁹. Bu türden aramalar hukuka aykırı olduğu gibi arama yapan kamu görevlilerinin de cezai sorumluluğunu doğurabilir. Çünkü Türk Ceza Kanunu'nun 120. maddesine göre "Hukuka aykırı olarak bir kimsenin üstünü veya eşyasını arayan kamu görevlisine üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir".

Kabahatler dolayısıyla kişilerin aranabilmesi ve yakalanabilmesi için Anayasa'ya uygun olarak özel kanuni düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Bu düzenleme Kabahatler Kanunu'nda ve de özel kanunlar ile düzenlenen kabahatleri kapsayacak şekilde olmalıdır.

Kabahatler Kanunu'nda hem kolluk hem de zabıta yetkili kılınmıştır. Kolluk zabıtayı da kapsayan genel bir ifadedir. Ancak kanun koyucu kolluk vurgusu ile daha çok merkezi yönetim kolluk makam ve personeli ifade etme eğilimindedir. Çoğu zaman hem kolluğun hem de zabitanın aynı anda yetkili olması mümkündür. Yani kolluk ve belediye zabıtası arasında yarışan yetki söz konusu olabilir. Bu durumda idari yaptırım kararı verme yetkisi konusunda veya kurumlar arasında bir öncelik sonralık ilişkisi veya bir hiyerarşik konumlanma bulunmamaktadır. İdari para cezasının yanı sıra yukarıda ifade ettiğimiz üzere mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırım için de bu husus geçerlidir.

Kabahatler Kanunu düzenlemesi incelendiğinde idarenin yetkisinin bağlı yetki olduğu, idarenin takdir yetkisinin olmadığı görülmektedir. Bu nedenle hem idari para cezasında hem de el koyma ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi

¹²⁸ Bkz. <<https://bingol.bel.tr/tr/haber/bingolde-dilenci-operasyonu>> s.e.t. 13.12.2022.

¹²⁹ Örnek bir olay için bkz: "İbret olacak zabıta araması": "Adapazarı'nda dün Büyükşehir Belediyesi Zabıta Müdürlüğü ekipleri dilencilik yaparken yakaladıkları 13 yaşındaki S.S.'yi herkesin gözü önünde zorla soyarak, külotundaki paralara el koydular. Ekiplerin cuma namazından sonra cami önlerinde yaptığı dilenci operasyonunda 27 kişi yakalandı. Toplama merkezine getirilen 27 dilencinin üstü tek tek arandı. Aramalar sırasında üstünü atmamak için kaçmaya çalışan 13 yaşındaki S.S. kısa sürede yakalandı. Zabıta ekipleri öğrenci olan S.S.'nin pantolonunu zorla çıkardı ve külotunda gizlediği 285 milyon lirayı buldu. S.S., bu parayı zabıtalara vermemek için çığlıklar attı". <<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ibret-olacak-zabita-aramasi-216638>> s.e.t. 12.11.2022.

yaptırımlarında idarenin karar alma zorunluluğu bulunmaktadır¹³⁰. Bu çerçevede hatta alınması gereken kararları alınmaması halinde kamu görevlilerinin disiplin, idari ve hukuki sorumluluğu bulunmaktadır.

Dilencilik kabahatinin tespiti için gerekli idari süreçte söz konusu kabahatin suç olarak anlaşılması da mümkündür. Bu durumda idari süreç söz konusu ihlalin kabahat olmamasından dolayı sone erecektir. Suç nedeniyle soruşturma süreci ise Türk Ceza Kanunu ve Türk Ceza Muhakemesi Kanunu'na bağlı olarak yürütülecektir.

Dilencilik kabahati karşılığında öngörülen idari yaptırımlar idari işlem niteliğindedir ve idari işlemlerde bulunması gereken özellikleri taşırlar. Kabahatler Kanunu ile idari yaptırım kararlarının içeriği (m.25) ve tebliği usulü”(m.26) düzenlenmiştir.

Dilencilik kabahatinin işlenmesi ile birlikte yaptırım kararının gerçek kişinin huzurunda verilmesi söz konusu olacaktır. Bu durumda, idari yaptırım kararının elden tebliğ edilmesi söz konusu olacaktır. Kanun'da yaptırımların yazılı tebliğinde Anayasal bir şekil kuralı olan “*karara karşı başvurulabilecek kanun yolu, mercii ve süresi açık bir şekilde belirtilme*” zorunluluğu düzenlenmiştir ve bu düzenleme Anayasa ile uyumludur. Ancak İdarî yaptırım kararının ilgili gerçek kişinin huzurunda verilmesi halinde tutanakta, yaptırım kararına karşı başvurabileceği kanun yolu, mercii ve süresine ilişkin olarak bilgilendirileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyi yazılı olarak bildirilen “*karara karşı başvurulabilecek kanun yolu, mercii ve süresinin*” sözlü olarak da hatırlatılması olarak anlamak gerekir. Çünkü idari işlemler kural yazılıdır ve yazılı işlemlerde Anayasa gereği, o işleme karşı başvurulabilecek kanun yolu, mercii ve süresinin belirlenmesi gerekir. Bu bildirim salt sözlü olarak yapılması Anayasa'ya aykırıdır.

V. DİLENCİLİK KABAHAHATİNDE ZAMANAŞIMI

Kabahatler Kanunu'nda idari para cezası gerektiren kabahatler bakımından soruşturma zamanaşımı belirlenmiştir¹³¹. Kanun koyucunun “soruşturma za-

¹³⁰ İnan/Demir, s.161.

manaşımı” terimini (m.20) kullanması pek de doğru değildir. Pek muhtemelen ceza hukuku yaptırımlarının ve de bazı idari yaptırımların soruşturma nihayetinde verilmesinin bir sonucu olarak bu terim kullanıldığı düşünülebilir. Ancak burada zamanaşımına tâbi olan şey kabahatin soruşturulması değil idari yaptırım kararının alınmasıdır.

Soruşturma zamanaşımının dolması halinde kabahatten dolayı kişi hakkında idarî para cezasına karar verilemez. Kanun’da kabahatin karşılığı olarak öngörülen idari para cezasının miktarına göre soruşturma zamanaşımı belirlenmiştir¹³². Bu nedenle dilencilik kabahati açısından el koyma ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımı, idari para cezası yaptırımının zamanaşımına tâbidir.

Dilencilik kabahatinin karşılığı ise elli Türk Lirası’dır ve soruşturma zamanaşımı 3 yıldır. Bu sürenin geçmesi ile birlikte kişiye idari para cezası verilemez. Zamanaşımı süreleri kamu düzenindedir. Bu nedenle idare, yargılama aşamasında mahkeme bu süreye uyulup uyulmadığını kendiliğinden dikkate almak zorundadır¹³³.

Zamanaşımı süresi, kabahate ilişkin tanımdaki fiilin işlenmesiyle veya neticenin gerçekleşmesiyle işlemeye başlar (KK, m.20/4).

Kabahatler Kanunu’nun 21. maddesi ile kabahatler bakımından yerine getirme zamanaşımı düzenlenmiştir¹³⁴: “Yerine getirme zamanaşımının dolması halinde idarî para cezasına veya mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin karar artık yerine getirilemez” (KK, m.21/1). Yerine getirme zamanaşımı para cezalarının miktarına göre değişmektedir. Mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımı bakımın-

¹³¹ Bkz. **Altıparmak Cüneyd** (2008) “Kabahatler Hukukunda Soruşturma Zamanaşımı” İstanbul Barosu Dergisi, C:82, S:1, s.49-57; **Bilici, Abdullah** (2016) “Kabahatlerde Zamanaşımı” İstanbul Barosu Dergisi, C:90, S:6, s.61-79.

¹³² Buna göre; “Soruşturma zamanaşımı süresi; a) Yüzbin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde beş, b) Ellibin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde dört, c) Ellibin Türk Lirasından az idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde üç, yıldır” (KK, m.20).

¹³³ **Güçlü**, s.176.

¹³⁴ Bkz. **Bilici**, s.61-79.

dan ise 10 yıldır. Bu durumda dilencilik kabahati bakımından yerine getirme zamanasını idari para cezası bakımından 3 yıl, mülkiyetin kamuya geçirilmesi bakımından ise 10 yıldır. “Zamanaşımı süresi, kararın kesinleşmesinin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılı başından itibaren işlemeye başlar” (KK, m.21/4). Kanun hükmü gereği olarak idarî yaptırımın yerine getirilmesine başlanamaması veya yerine getirilememesi halinde zamanaşımı işlemez” (KK, m.21/5).

VI. KARARLARIN YERİNE GETİRİLMESİ

İdari para cezaları derhal uygulanabilir niteliktedir. Bu idari işlemlerin hukuka uygunluk karinesinden yararlanması da bir sonucudur. Bu kararlar kamu alacaklarının tahsili usullerine göre yerine getirilir.

Kabahatler Kanunu gereğince huzurda tahsil de mümkündür¹³⁵. Kabahatler Kanunu’nda mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımının uygulanabilmesi için kararın kesinleşme şartı getirilmiştir (m.18/8). Kararın kesinleşebilmesi ise esas olarak başvuru yolunun tüketilmemesi anlamına gelir. Yani idari başvuru yollarının tüketilmesi ve idari kesinliğin sağlanması ile birlikte karar yerine getirilebilir.

Kabahatler Kanunu’na göre “İdarî para cezası ve mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin idarî yaptırım kararına karşı, kararın tebliği veya tefhimi tarihinden itibaren en geç onbeş gün içinde, *sulh ceza mahkemesine* (sulh ceza hâkimine)¹³⁶ başvurulabilir. Bu süre içinde başvurunun yapılmamış olması halinde idarî yaptırım kararı kesinleşir” (m.27/1). Bu durumda yargısal merci ve

¹³⁵ Kanun’a göre; “*Kabahat dolayısıyla idarî para cezası veren kamu görevlisi, ilgilinin rıza göstermesi halinde bunun tahsilatını derhal kendisi gerçekleştirir. Kanunlarında ödeme süresi düzenlenmemiş olan idari para cezaları, tebliğinden itibaren bir ay içinde ödenir. İdari para cezasının ödeme süresi içinde ödenmesi halinde, cezadan %25 oranında indirim yapılır. Ödeme yapılması, kişinin bu karara karşı kanun yoluna başvurma hakkını etkilemez*” (m.17/6).

¹³⁶ 6545 s.Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile sulh ceza mahkemeleri kaldırılmış ve 5320 s.Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun ile de “Kanunlarda sulh ceza mahkemesi veya sulh ceza hâkimine yapılan atıflardan, a) İdari yaptırım kararlarına karşı yapılan başvurulara, yürütülen soruşturmalarda hâkim tarafından verilmesi gerekli karar ve işlemlere ve kanunlarda sulh ceza mahkemesince veya hâkimince verilmesi öngörülen karar veya işlemlere ilişkin olanlar sulh ceza hâkimine, (...) yapılmış sayılır” hükmü getirilmiştir (ek m.1).

süreyi düzenleyen bu düzenlemeye göre idari başvuruların da süre içerisinde olması gerekir. Bu süre içerisinde başvuru yapılmadığı takdirde idari ve yargısal kesinlik söz konusu olacaktır.

Kural olarak Kabahatler Kanunu'na göre mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımı bağımsız olarak da uygulanabilir. Ancak dilencilik kabahati sonucu bu yaptırımın uygulanabilirliği dilencilik kabahatinden dolayı ceza verilmesine bağlıdır. Mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararının verilebilmesi idari bir ihlalin tespitine bağlıdır. Yani mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımının sebep unsuru idari para cezası işlemidir. Bu durumda idari para cezasının esastan hukuka aykırılığının tespit edilmesi, mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımının da hukuka aykırılığını gündeme getirecektir.

Kararların yerine getirilmesi kanuni zorunluluk olmakla birlikte idari işlemin sona ermesine neden olan hallerde idari yaptırım kararının uygulama kabiliyeti kalmayacaktır. Özellikle işlemin idarece geri alınması, mahkemenin iptal kararı, maddi sebeplerin oluşması durumlarında yaptırım kararı uygulanmayacaktır. Özellikle maddi bir sebep olan failin ölümü halinde idari para cezası uygulama alanı bulamayacak ve sona erecektir. Ancak diğer yaptırımlar kişinin öznel durumundan öte kamu düzenine ilişkin sonuçlar doğurduğu için uygulama alanı bulacaktır.

SONUÇ

Dilencilik günümüzde en önemli problemlerden birisidir. Bu nedenden dolayı söz konusu fiil toplumsal hayata etkisi ve kamu düzenini bozma potansiyelinin bir sonucu olarak hukuk düzenleri tarafından belirli kurallara ve/veya yaptırıma bağlanmaktadır. Bizim hukukumuzda ise suç/ceza politikası ve suç olmaktan çıkarma eğiliminin bir sonucu olarak Kabahatler Kanunu ile kabahat olarak düzenlenmiştir. Mevzuatımızda dilencilik bir tanımı bulunmamaktadır, en azından kabahatin tipiklik unsurunun belirlenebilmesi, belirli ölçütlere göre tarif edilebilmesi için kanunda düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Uygulamada da dilencilik somut durumlar üzerinden tarif edilmektedir.

Diğer yandan günümüzde dilencilik fiilinin çehresi de değişmektedir. Bu nedenle özellikle sanal ortamlarda karşılıksız edim/menfaat talepleri yoğun bir

şekilde karşımıza çıkmaktadır. Sanal ortamların bu kadar kontrolsüz olduğu bir durumda ‘geleneksel’ dilenciliğin katı bir şekilde yaptırıma tâbi kılınması tartışmalı hale gelmektedir. Bu nedenle söz konusu kabahat yeni koşullara göre değerlendirilmelidir. AİHM kararı ile de vurgulandığı üzere dilenciliğin bir kendini ifade etme aracı olduğu düşüncesi de dikkate alınmalıdır. Aksi halde farklı durumlarda insanların yardım istemesi ve bu yardımın yapılması ile dilenciliğin yaptırıma bağlanması ölçsüzlük yaratacaktır. Dilenciliğin tanımının yanı sıra öngörülen idari yaptırımların tesisinde ve uygulanmasında pozitif düzenlemeler yetersizdir. Birçok hususta (hukuka uygunluk nedenleri, kusurluluğu etkileyen haller vb.) Türk Ceza Kanunu’na göndermede bulunmaktadır. Ancak kabahatlerin kendine has karakterlerine uygun olarak bu hususların kabahatler kanunu ile bağımsız düzenlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Berrin** (2014) Türk Ceza Kanunu ile Kabahatler Kanunu Genel Hükümlerinin Yaptırım Hükümleri Dışında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, Ankara, Adalet Yayınevi.
- Akbulut, Berrin** (2018) Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Adalet Yayınevi.
- Aktaş, Batuhan** (2015) “Kabahatler Kanununda Düzenlenen Kast, Taksir ve Hata Halleri Üzerine Bir inceleme”, Terazi Hukuk Dergisi, C:10, S:105, s.26-35.
- Altıparmak, Cüneyd** (2008) “Kabahatler Hukukunda Soruşturma Zamanaşımı”, İstanbul Barosu Dergisi, C:82, S:1, s.49-58.
- Artuk, Mehmet Emin** (2006) “Ceza Kanununun Suç Siyaseti Bilimi Açısından Değerlendirilmesi”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:3, S:1, s.3-15 <<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/hebb/files/dsp.php?fn=makale-mehmeteminartuk-1.htm&kw=dilencilik&cr=hebb#fm>> s.e.t. 29.11.2022.
- Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet/Yenidünya, Caner** (2004) Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Adalet Yayınevi.
- Bayraktar, Köksal** (1984) “Ceza Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma Akımı”, İÜHFİM, C:50, S:1, s.197-212.
- Bilici, Abdullah** (2016) “Kabahatlerde Zamanaşımı”, İstanbul Barosu Dergisi, C:90, S:6, s.61-79.
- Birtek, Fatih** (2014) “Dilencilik Suçu”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi”, C:5, S:2, s.122-132, <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/208327>> s.e.t. 08.10.2022.
- Çağlayan, Ramazan** (2006) İdari Yaptırımlar Hukuku (Kabahatler Kanunu ve Yorumu), Ankara, Asil Yayınevi.
- Çelik, Elif** (2022) “Dilencilik Sorusu ve Dilencilik Yasaklarını İnsan Haklarıyla Ele Almak: Lacatus v. İsviçre Kararının Uyandırdıkları”, YÜHFD, C:XIX, S:1, s.93-127.
- Doğan, Oğuz Kaan** (2022) “Dilenmek Bir İnsan Hakkı Mıdır? İfade Özgürlüğü Kapsamında Karşılaştırmalı Bir Çalışma”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S:71, C:2, s.885-910 <<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/hebb/files/dsp.php?fn=makale-oguzkaandogan-1.htm&kw=dilencilik&cr=hebb#fm>> s.e.t.30.11.2022.
- Donay, Süheyl** (1972) “İdarenin Ceza Verme Yetkisi Konusunda Anayasa Mahkemesinin Bir Kararı Üzerine Düşünceler”, İÜHFİM, C:XXXVII, S:1-4, s.411-427.
- Donay, Süheyl** (1972) Para Cezaları, İstanbul, Kervan Yayınları.

- Eker-Kazancı, Behiye/Zeyrek, İlker** (2019) “TCK’da Dolandırıcılık Suçu”, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C:21, Özel Sayı, s.517-582.
- Gedik, Doğan** (2008) “Bir idari Yaptırım Çeşidi Olarak Mülkiyetin Kamuya Geçirilmesi”, Terazi Hukuk Dergisi, Ocak, S:17, s.113-127.
- Girgin, Kaan** (2020) “Kabahat ve Suç Ayrımı”, (Yüksek Lisans), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gölcüklü, Feyyaz** (1963) “İdari Ceza Hukuku ve Anlamı” Siyasi Bilgiler Fakültesi Dergisi, C:18, S:2, s.115-182.
- Güçlü, Yaşar** (2020) İdari Para Cezaları ve Diğer İdari Yaptırımlar, Ankara, Seçkin Yayınevi, <<https://www.surelikitap.com/tr>> s.e.t.30.11.2022.
- Günday, Metin** (2013) İdare Hukuku, Ankara, İmaj Yayıncılık.
- Gündüz, Olgun** (2020) “Toplumda Dilencilik Olgusu ve Dilenci Tipi”, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, S:49, s.861-878 <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1453732>> s.e.t. 13.12.2022.
- Hafizoğulları, Zeki** (1996) Ceza Normu-Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, Ankara, US-A Yayıncılık.
- İçel, Kayıhan** (1984) “İdari Ceza Hukuku ve Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi”, İÜHFİM, C:L, S:1-4, s.117-131.
- İnan, Atilla/Demir, İbrahim** (2014) Açıklamalar - İçtihatlar ve Madde Gereçekleri- Kabahatler Kanunu, Ankara, Türkiye Belediyeler Birliği Yayını.
- Kangal, T. Zeynel** (2011) Kabahatler Hukuku, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık.
- Karagülmez, Ali** (2005) Suç Olmaktan Çıkarma- İdari Para Cezaları- Açıklamalı Kabahatler Kanunu, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Keyman, Selahattin** (1980) “Tipiklik ve Ceza Hukuku” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:37, S:1, s.59-105.
- Koca, Mahmut** (2020) “Türk Ceza Hukukunda Müsadere”, <<https://blog.lexpera.com.tr/turk-ceza-hukukunda-musadere/#:~:text=%C3%96rne%C4%9Fin%20ruhsat%20B1%20silahla%20taksirle%20birinin,kullan%C4%B1lan%20e%C5%9Fya%20olaca%C4%9F%C4%B1ndan%20m%C3%BCsadere%20edilebilecektir>> s.e.t. 29.11.2022.
- Köprülü, Timuçin** (2017) “Dilencilik Suçu ve Kabahati”: Ergül, Ozan (Editör), Av.Teoman Ergül’e Armağan, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, s.649-678.

- Mahmutoğlu Fatih Selami** (1996) “İdari Para Yaptırımını Gerektiren Eylemler Yönünden Yargılama Rejimi”, İÜHFİM, C:LV, S:1-2, s.151-172.
- Mahmutoğlu, Fatih Selami** (1995) Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi ve Düzene Aykırılıklar Hukukunda (İdari Ceza Hukukunda) Yaptırım Rejimi, İstanbul, Kazancı Yayıncılık.
- Mercan, Ceren** (2022) “Dilencilik Suçu” Suç ve Ceza Dergisi, C:15, S:1, s.109-133, <<https://www.acarindex.com/pdfs/475727>> s.e.t. 09.01.2023.
- Oğurlu, Yücel** (2001) İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Korunma, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Özay, İl Han** (1985) İdari Yaptırımlar-Kuramsal Bir Deneme, İstanbul, Özdem Kardeşler Matbaası.
- Özer, Yunus Emre/Yontar, İbrahim Güray** (2013) “Kent Güvenliğini Tehdit Eden Bir Unsur Olarak Dilencilik”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C:12, S:43, s.237-241 <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/70432>> s.e.t. 08.10.2022.
- Öztürk, Bahri/Erdem, Mustafa Ruhan** (2019) Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Soyaslan, Doğan** (1990) Yürütme Organının Suç ve Ceza Koyma Yetkisi, Ankara, Kazancı Yayınları.
- Tan, Turgut** (2004) “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İdari Yaptırımlar”, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, C:2.
- Ulusoy, Ali** (2009) “İdari Ceza Hukuku’nun İşlevi ve Hukuk Düzeni İçindeki Yeri”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tarafından Düzenlenen İdari Ceza Hukuku Sempozyumu, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Ulusoy, Ali** (2013) İdari Yaptırımlar, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık.
- Vatandaş, Celalettin** (1999) “Dilenciler ve Dilencilik (Sosyolojik Bir Araştırma)”, Journal of Religious Ethics, C:27, S:2, s.170-183 <<https://sbd.aku.edu.tr/IV1/15CelalettinVatandas.pdf>> s.e.t. 07.10.2021; **Gündüz**, <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1453732>> s.e.t. 13.12.2022.

İnternet Kaynakları

- Aslıcan Kalfa Topateş ile Söyleşi, “Dilencilere verilecek 10 dakikası olanlara: Neden dileniyor, ne hissediyor, ne kazanıyorlar?” <<https://t24.com.tr/haber/dilenciler,320171>> s.e.t. 30.05.2023.

- <<https://bingol.bel.tr/tr/haber/bingolde-dilenci-operasyonu>> s.e.t. 13.12.2022.
- <<https://www.cnntrk.com/turkiye/zabitalardan-kacan-cocuga-arac-carpti-oldu>> s.e.t. 25.01.23.
- <<https://www.dha.com.tr/yemel-haberler/istanbul/silivride-polis-ve-zabitan-dilenci-operasyon-2055250>> s.e.t. 30.05.2023.
- <https://erbaa.bel.tr/Site/tema/genel/uploads/meclis_kararlari/dosya/2022144-%C4%B0dari-Para-Cezas%C4%B1-dilencilik.pdf> s.e.t. 30.05.2023.
- <<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ibret-olacak-zabita-aramasi-216638>> s.e.t. 12.11.2022.
- <https://www.kartal.bel.tr/tr/dosyalar/Mudurlukler/ZM/ZM_Proseur.pdf> s.e.t. 19.10.2022.
- <<http://www.kocaeli.gov.tr/kurumlar/kocaeli.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/3-20146%20D%C4%B0LENC%C4%B0L%C4%B0K%20YAPAN%20SUR%C4%B0YEL%C4%B0%20%C5%9EAHISLAR.pdf>> s.e.t.21.10.2022.
- <<https://legalbank.net/belge/aym-bireysel-basvuru-2015-18986-t-25-12-2018-dilencilik-gerek-199-esiyle-ziynet-esyasinin-m-220-lkiy/3290026/>> s.e.t. 04.11.2022.
- <<https://www.pursaklar.bel.tr/data/59143daeca7f311f307d8408/2019%20mart.pdf>> s.e.t. 30.05.2023.
- <<https://samsun.bel.tr/haberler/zabitan-dilenci-operasyonu>> s.e.t. 30.05.2023.
- <<http://www.tdk.gov.tr>> s.e.t. 21.10.2022.
- <<https://www.yenisafak.com/foto-galeri/gundem/polisi-nelerle-ugrastiriyorlar-dilenciler-sac-saca-bas-basa-kavgaya-tutustu-2037422>> s.e.t. 30.05.2023.